

L'anèl de la serpnassa

Per Joan-Luc Borrièr e los sieus, gardaires
de la sanguinosa memòria dels
Montfaucons de Virsec.

"per amor de ma dòna ieu'm combat ab la vibra"
(*inscripcion de la basilica de Sant Bertrand de Comenges - citada per
R. Nelli*)

Lo jove Montfaucon èra estat caçar solet, bon matin, dins la comba seca. Avia longtemps barrutat dins los pendisses, per los caminets de las cabras. Sens tirar res, pas solament un aucèl, aqueste còp.

E la calor èra venguda a bèles paucs. E amb ela la set. Au començament la mespresava. E puòl fasiá talemènt caud e la lutz èra tant esbarluganta qu'en s'acorsant entre doas matas sentiguèt la tèsta que li virava, d'estranshs parpantèls dessauputs qu'envasissian sa sentida. Calia beure. Avia tròp susat. Lo caumanhàs èra tròp pesuc.

Sabia cossí amaisar la set. Ras de l'endrech ont avia laissat estacat son chival i avia de matas d'amorièrs au mitan dels còdols assecats. Sus una mena de plaja de doça sableta tota blanca que lusissia dins la lutz crusa de miegjorn. S'i acorsèt. I veguèt las negras amoras. N'i avia tant e mai. Las engolissia golaudament. Las maduras, mas tanben las verdas, caninas que lo fasián salivejar. Anava e venia long de la granda mata e ne trobava sempre d'autres. Amb lifritge, las agantava. E puòl s'estaloirèt sus la sabla. Odor de la sèlva estivenca e dau riu assecat. Bronzinar dels insèctes. Espiava lo grand cèl blu, despietadós. E lo chival estacat a tres passes a una mata, doçament aconsomit. Fasia tan caud.

Montfaucon demorèt un brieu antau, e puòl sentiguèt s'engulhar dins el una estranha sentida. Coma se siaguèsse pas pus sol. Coma se i avia quauqu'un dins la comba. Se tornèt auborar, e reprenguèt lo camin de Virsec. Tirant son chival per la brida. E pasmens tot èra desèrt. D'ont li venia la sentida d'aquela preséncia? Tot èra esbarlugament, brutladura de l'estiu. Digús. E pasmens solfinava, podia pas s'enganar, que i avia quauqu'un.

E subran, enlai, la veguèt. Èra aquí. Subrebèla, polida a ne cridar. De la desvistar vos tirava l'alèn. La domaisèla èra assetada sus un ròc en riba dau grand riu assecat, dins lo vast silenci brutlant de l'estiu. Son long peu avia la color dau blat madur, e lo penchenava amb un penche d'aur qu'escandilhava coma de fuòc a la raja dau sorelh.

Lo jove Montfaucon, en avançant a pè dins la combassa, tirant son chival per la brida, la desvistava. Èra una vision de dessendada beutat, que vos prenia lo còr e vos lo brigalhava dins lo pitre. E la domaisèla sorisia. Son sorire èra per el. Son agach èra coma un gorg d'aiga clòta.

- Te salude, Pèire de Montfaucon.

- E quau siás tu?

- Siái la Dòna dels Rius Assecats. E mon agre es aquesta comba. Que ne siás lo senhor, se m'engane pas.

- T'enganas pas. Ara lo que baileja a de bòn es puslèu mon paire lo nòble e poderós senhor Cristòu de Montfaucon, barron d'Ièrla e de Virsec.

L'encantada risiá, e son rire tindava als ressons de la combassa coma lo cascalhejar d'un riusset d'aiga viva.

- Uòi soi davalada dins la comba per te rescontrar. De costuma soi amont sus lo ròc dau Cèisse, e dance dins los rais de la sorelhada. Se m'esposas saupràs los secrèts de las fònts escondudas e dels gravasses estèrles, e te donarai totes mos poders encantats.

Lo jove senhor disiá pas res. Aquel rescontre semblava mai sòmi que vertat.

- N'auriái ben de besonh de tos poders encantats. Ben de besonh amai. Per far la guèrra a Arsàs dau Causse e a sa parentèla.

- I siam. Arsàs e Montfaucon, Montfaucon e Arsàs. Sempre a vos agairar. Mas ieu ère aici abans lo prumièr Montfaucon e lo prumièr Arsàs. Vòstra guèrra m'interessa pas. Me làguia. Se m'esposas te caudrà oblidar aquelas contèstas nècias. Si que non poiràs pas gausir dels secrèts que te porgisse. Alara, vòls m'esposar?

Lo jove senhor espiava la dòna d'aiga tan miraclosament polida. La Dòna dels Rius Assecats. Impossible de ne desvirar l'agach. L'auriá seguida fins a l'autre cap dau mond. Mas cossí oblidar la ràbia fonsa que carrestelava tot son cadavre, popada amb lo lach mairal, l'asirança primieirenca que comborissiá tota la genòria dels Montfaucon: l'asirança mortala per los Arsàs del Causse...

- Bòta, deixa me pensar un brieu a tot aquò. Se decidís pas antau.

- Te quite nòu jorns per i pensar e i perpensar. Amesura-o ben coma cau e pren te ta decision. Te tornarai rescontrar aquí. Adonc me diràs de òc o de non.

E la Dòna dels Rius Assecats èra pas pus aquí. I aviá pas que de rebats ras d'un laquet d'aiga mòrta. Montfaucon demorèt un brieu a espiar ont èra estada assetada. Aviá encara los uòlhs comols de sa beutat tant espectaculara e tan trebolanta. Sòmi dins l'esbarlugament de la sorelhada, o vertat? Tot pensatiu contunhèt sa caminada. Los passes de son chival fasián tindar la clapeiròla. Enreguèt lo dralhòu de la Fos, ont lo sòu es mai franc, e tornèt encambar sa montura.

La combassa rebolessiá de silenci. Au fons, dins son ensarriada esquiva, lo riu assecat serpatejava. Lo camin passava mai naut, sus de bancaus cobèrts de bauca. En auçant lo cap vesí lo ròc del Cèisse, arre dentelum de pèira grisa. Èra aquí, adonc, la demorança de la fada que veniá de rescontrar. Aquò li rapelava d'istòrias que li aviá contadas sa noiriça, antan, dau temps qu'èra tot manit. Au ròc del Cèisse demorava una polida encantada que se penchenava amb un penche d'aur. Èra pas crudèla coma d'autres fadas dau causse, mas èra tan polida que rendiá los òmes baugs. Soriguèt.

- Adonc es aicesta qu'ai rescontrada. Que renda los òmes baugs, amai! o vòle ben crèire. A tot çò que cau per aquò. Aitanben ieu risque pas res, lo baujum l'avèm de naissença dins la familha. Los Montfaucons...

De qué contava la noiriça tanben? Tot aquò èra tan vièlh ara. Se soveniá pas pus. De mai, segon lo dire dels ancians, a la Fos, au còr dau gisclar bruchós de las grandas aigas qu'avenan dau fons de la tèrra, i aviá una altra encantada. Terribla aicesta. Ferotja coma lo rag irresistible de l'aiga. Qué se'n contava? Capitava pas de se rapelar. E, dau temps, contornant lo ròc dau Cèisse au mitan de las matas d'espig e de pòta, gandissiá l'endrech ont lo camin davala cap als molins de la Fos. S'ausissiá la bruchor de l'aiga gisclant dau fons dau ròc. Davalèt de chival per far la fin dau camin, mai ribassut. Un grandàs espelofit li venguèt a l'endavant :

- Sénher Pèire ! aquí, prene vòstre chival. Anatz veire coma avèm trabalhat.

Lo grandàs li disián per escais Navaceleta. Amb Rebolet, Randon, Lo Pechaud, Pialador, Combacalda, e un desenat d'autres, los fidèus de Pèire de Montfaucon, s'afanavan dempuòi un brieu a fortificar la baumassa que i a per endessus dels molins de la Fos. Èra una idèa de Montfaucon. Aquí tenián l'aiga, tenián los molins. Tant vau dire tenián dins son arpa, a posita, lo país. E dins aquel recatador ferotge au mièg dels rocasses digús jamai los saupriá pas anar campejar. Poirián resistir a una armada. Auriá caugut de canons per los véncer, e èra pas possible saique de ne carregar per aqueles camins escalabroses.

- Òsca, òsca, avètz ben trabalhat, mos amics !

Montfaucon espiava la muralha espessa que barrava ara la bauma de la Fos. Sas cairelièiras permetián de téner jot son fuòc los dos molins e los camins per i agandir. Amb aquesta bauma muralhada lo jove baron teniá sa fortaleza inexpugnabla.

Montfaucon piquèt amistosament sus l'espatla de Navaceleta.

- Tè, per un còp se dirà pas que los Barons d'Ièrla e de Virsec son sarrapiastras.

Tendiguèt una borsa a son companh.

- Podètz anar festejar aquò amb de bòn vin a l'ostau de la Menuda, amont, a Blandàs.

- E venètz pas amb nautres, sénher Pèire?

- Demòre aici per me pausar. Beuretz a ma santat. Sens oblidar de far un poton a la Menuda de ma part. Anatz!

Navaceleta e los companhs, tot gaujoses, enreguèron lo camin de Blandàs en cantant. Montfaucon demorava au molin de la Fos amb Barrièira. Un vailet sieune, un fidèl.

Barrièira s'afanèt a li apreparar un recate de trochas e d'escarabissas requisit que non sai. Montfaucon èra gaujós. Per la fenèstra dau molin espiava la muralha poderosa de la bauma. Ne podiá pas destacar los uòlhs. Barrièira li vojava de vin claret, sens oblidar de ne chimar el tanben de largas glopadas. E doçament la nuòch tombèt. Au fons de la comba escura. Dins aquela bruchor sempitèrna e encigalanta dau gisclar de las grandas aigas. Montfaucon s'endormiguèt assetat, èbri de vin claret e de tarabast d'aiga rajant a granda èrsa.

La sòm breçada per l'estrementida sempitèrna d'aquela bruchor. Regonfla de fòrça e de patz. Prigonda.

Pèire de Montfaucon somiava de la dòna dels rius assecats. La tornava rescontrar dins la sorelhada esbarluganta de grands rajals ont tindava coma de cristal la secarèsa dels gravasses e de las codolièiras. E son agach èra prigond coma un gorg d'aiga immensa. S'i negava en i legissent d'escalugants secrèts a la pagèla dau temps sens bolièiras e dels orizonts dels causes ont radavan de nivolasses. Vision de grand sequièira a cima de la lutz estivenca, o rescontre verai? Avia sa vòtz dins los ausidors. Semblanta au bresilh de l'aucelilha. Lo sovenir d'aquela votz vojava dins totas sas coradas una immesurable benurança. Se negava dins aquela patz. Sempre mai fons dins la gorga fresqueirosa e voluptosa de la sòm.

De sòmis foscs atraversèron sa dormida. Lo rajar bruchós de l'aiga li disiá de causas. S'impausava coma una preséncia immensa, poderosa. Sentissiá coma un voler escur e terrible que veniá alisar sas pensadas aconsomidas, las fregant de sas alas de nuòch e de gruma gisclarèla. Estranha sentida, que desvelhava dins tota sa carn de frejas delícias, coma un verin subtil. E puòì tornava somiar de la fada dels uòlhs d'aiga clòta rescontrada dins l'esbleugiment de miegjorn, e aquela vision escafava tot'aquelas fernisons trebolas, negava tot dins una benurança suauda e calorenta. E la dòna dels rius assecats se penchenava amb son penche d'aur. E lo sorire avenent que li ofrissiá èra la pus desavianta de las embriaguesas. Li contava amb una votz melodiosa coma lo bresilhadís de l'aucelilha los pus bèus secrèts dels còdols silents e de las aigas mòrtas, los mistèris treslucents de las combassas solitàrias ont los ressons son de musicas encantadissas. Li tornava prometre l'anèl noviau, l'anèl d'aur roginèl que las dònas d'aiga sabon anar cercar au pus fons de las baumas ont dormisson de sa sòm de cristau los grands rius esvalits, tan luònh jot aqueles aclapadisses assecats ont sol rajòla lo vent tosc de l'estiu, e ont reina la set.

- Seràs mon nòvi e te menarai en riba dels flumes esconduts. Dins los grands palais de cristau ont ai ma demorança.

Montfaucon èra consent. Èra enchusclat per la preséncia d'infinida doçor e de lutz de l'encantada. L'escandilhada dels uolhons d'aiga clòta. La majestosa pamparruga d'aur que fernissiá coma un grand camp de blat au fons de l'estiu. S'esposarián e l'anèl de l'encantada li semondriá de poders grandarasses per reinar sus los orizonts de nèbla e de sorelhada dau país d'Ièrla, amb sos causes arres e sas combassas escalabrosas defugidas per las aigas.

Amb son sorire escalugant que s'alargava coma la pus meravilhosa de totas las promessas la dòna dels rius encantats li parava la man. Una man linja ont Montfaucon sabiá qu'anava pausar sas bocas per i traire un poton. E sagelar la pacha amb la fadarèla. E demorava aplantat a mirar aquela man. E doçament aquela vision d'encant s'esbeguèt dins l'entrelusida dau matin.

Se desrevelhèt dins la grand bruchor de la Fos que rajava. N'aviá los ausidors comols. Estranhament aquò li ramentava los matins de nèu sus lo cause, pesucs de tant de silenci. La bruchor de la font e lo silenci de la nèu avián una tonalitat semblanta, crapelosa e mofla au còp.

- Avètz dormit coma cau, sénher, li venguèt Barrièira.

- Coma cau amai. As de pan?

- Comprene que n'ai. Dins un molin trobariam pas de pan? E subretot un molin qu'es de monsur lo baron d'Ièrla. Achatz un pauc aquò.

Li portèt de pan fresc dau forn de la nuòch. De l'odor cauda. Montfaucon i mordiguèt dedins a bèlas caissaladas.

- Son estats veire a Lavit?

- Òc. Dempuòì qu'Arsàs es mòrt a las guèrras dau rei a pas enlai que sa veusa, dòna Glàudia, amb dos manidets e un parelh de rafis. Mas a bèles paucs rebastisson. Sembla tot nòu ara. Es grand e polit. Nòu torrèlas, tres estanças, un grand plantièr sus lo davant...

- Amb tot lo trabalh qu'es estat per o far tot cremar. Sembla pas de crèire. Aquel putanièr d'Arsàs qu'amb son paire nos faguèron dos còps tombar las muralhas de Virsec. E nautres laissam drech aquel castèl qu'es plantat amont au mièg de nòstre cause coma una escòrna. Per mostrar cossí se trufan de nautres. I caudrà tornar amb de paus e de cap-martèls e tombar e cremar tot. Coma faguèrem un còp amb mon paire i a quinze ans d'aquò.

- Sénher, çò que disètz es verai que ben tament. Nautres sèm prèstes. Los paus e los cap-martèls los avèm. Amai la polvèra. Lo castèl en una mièja jornada se volètz amb los companhs vos lo cambiam en aclapadís que semblarà pas pus res. Esperam pas que vòstre comand.

Bruchor de l'aiga. Un rai de sorelh trauquèt la fenèstra e venguèt aclarar la taula.

- Pòrta me un veirat de vin, Barrièira. Ajas pas lagui. Aquel castèl l'anam desroïr e far cremar tornarmai.

Los uòlhs de Barrièira escandilhèron. Coma totes los de la chorma de Montfaucon, cada perspectiva de chaple o d'incèndi l'escarrabilhava que ben talament. E brutlar lo castèl de Lavit, ont èran los enemics de sempre, los Arsàs, que per subrepés èran uganauuds, èra la gaug, cap e tot. Èra un de sos crits, als companhs de Montfaucon:

- Que tot brutle!

E, entendiguent de la boca dau jove senhor aquel projècte tan requist, o cridèt:

- Que tot brutle!

Aquò faguèt cacalassar Montfaucon.

- Esperem un pauc los autres, e vas veïre. Las flamas seràn nautas.

Los companhs, chorma de lops, davalavan dau cause per lo caminet que seguís los pendisses dempuòi Blandàs. Aquela nòva jornada d'estiu seriá cauda, de segur. Lo cèl amont èra pas qu'un potz de lutz crudèla. Aquò s'endevinhava dau fons d'aquela delícia de fresquièira, en riba de la rajada bruchosa de la Fos, irresistible butada de gruma e de diamant linde.

Siaguèron lèu totes aquí. La nòva aviá circulat coma un lamp de fuòc dins de polvèra de canon. Adonc s'anava tornar desroïr lo castèl de Lavit. Òsca! Ardit! E que tot brutle!

**

Dins la fresquièira dau fons de la combassa, la jornada se perlonguèt doçament, breçada per aquela sempitèrna bruchor de l'aiga sosterrana. Los òmes parlavan d'una nòva ribauda de l'ostau de la Menuda, fricaudeta que ben talament, qu'aviá pas fonhat per se laisser encambar tota risolièira per tot aquel seguit de maufatans abramats. Bruna coma la furor de l'estiu, amb d'uòlhs d'escura sorelhada que vos escarrabilhavan coma d'aigardent quand, coma una caranchona cauda, pausavan sens ges de vergonha sa mirada afiscaira sus vòstre cadavre estrementit de desir.

Montfaucon escotava tot aquò sens o escotar a de bòn, perdut dins una altra soscadissa. Ensajava d'alestir dins son sicap l'escorreguda guerrejaira de l'endeman. Vesiá ja sus fons d'horizont brutlant de pelencs e de serrasses l'espessa bastida de Lavit entre sas nòu torrèlas. Quilhada dins son orgulh solitari au mitan dau cause. I anavan càser dessus coma una volada de corbatasses acarnassits. Tot anava cremar. Ne demorariá pas qu'arroïnas. Dins son cap Montfaucon gaubejava e alisava lo projècte, ne tornava perpensar totes los detalhs.

Lo bronzin pesuc de la Fos, portaire de frescor e d'embelinanta patz, rufa cançon uflada de tota la fòrça de las venas misteriosa de l'endejot de la tèrra, cobrissiá tot. E mirgalhava sa pensada guerrejaira d'altres pensadas mai estranhas. Lo rajar de l'aiga s'endeveniá a bèles paucs una preséncia, trebolanta, encantada, semblanta a la de la dòna dels rius assecats, mas mai escura, mai brutala. S'imaginava un visatge subrebeu de femna amb un sorire crudèl e conquistaire. E èra pas que lo rajar de l'aiga. Estranha pensadissa. A tres passes dels rires francs dels companhs qu'arrestavan pas de comentar lo saupre-faire calhòl e desvergonhat de la nòva putanèla de l'ostau de la Menuda.

La jornada se passèt antau. La Fos entre sas baumas muralhadas e sos molins voutats coma de fortalèsas èra un potz embelinant de patz e de fresquièira au mitan dels causses assecats, aclapats jot la sorelhada bauja.

Dinnèron de trochas e d'escarabissas, amb tanben de cambajon serranèl que s'èra panat a un mulatièr uganau qu'aviá agut lo malastre de s'atrobar en travès dau camin au marrit moment. E de vin claret de las botas dau castèl de Virsec. Un moment de suauda benurança tot escandilhat per l'idèa dau chaple miraclos que s'anava complir l'endeman.

Los òmes, qu'avián passat la nuòch a far ribòta dins l'ostau de la Menuda, s'èran estaloirats dins los prats per far sa dormida. Montfaucon demorava drech, mirava las caras rufas e gaujosas, espelofidas, barbudas. Sa codrilhada, son escach de lops.

Enreguèt lo camin cap au cause, pojjant dins l'esbleugiment de la calor. Lo trabastèri de la Fos s'atudava, èra cobèrt per lo bronzinament dels insèctes embriacs de lum e d'escaudadura. S'assetèt au pè d'un garric, que dominava lo grand traucàs de la combassa entre sos roquets sornes. Au fons, dins son saile d'aubralha, èra la ribeïrassa assecada de Virs.

En barrant los uòlhs èra subran asondat de soscadissas. Lo castèl de Lavit en flamas. Aquò seriá l'endeman. E puòèi s'atrobava en pensada au fons de la vau, sus los còdols lisces e musicaus. E la dòna dels rius assecats lo mirava amb son escalugant sorire.

- Pèire de Montfaucon, li fasiá, serai tieuna. Ieu que sabe los secrèts dels camins de l'aiga esconduda. Mas per aiçò te cau renonciar a tos projèctes guerrejaires. Anes pas brutlar lo castèl de Lavit. Laissa en patz los Arsàs. Après una guèrra, una altra guèrra, fins quora?

- Dòna, vòstres uòlhs m'embelinan cap e tot. Mas cossí arrestar lo rajòu de las aigassas quand se n'ufla lo creis? Mos òmes son lèsts ara. Totes arquetats dins son voler de chaple. Ni per èsser son mèstre poirai pas aplantar aquela aigorlada guerrejaira.

- E perdràs mon amor. Passaràs pas a mon det l'anèl encantat. Mos potons mai embriagants que lo mistèri de las aigas escondudas seràn pas per tu...

Preniá l'èr morruda. Sa votz se bercava.

Montfaucon dins sa dormida au pè dau garric, sus un bancu dominant los embauges aspres ont cridavan las caucalas, èra antau estirassat entre lo vam de son orguòlh marridàs e la sonada tresludenta de la fada.

Mas se parava son ausidor dau costat dau levant, li perveniá lo resson amudit d'una bruchor d'aigas rajantas que se compreniá coma un parlar, e li encanava un autre solòmi.

- Siás coma ieu, Pèire de Montfaucon. Ieu lo rag irresistible de l'aiga venguda de las venas de la tèrra. Res nos resistís pas. Vas arroïnar lo castèl de Lavit e traire lo malastre sus l'ostau d'Arsàs. E los barrons d'Ièrla reinaràn sens partatge sus las nautas emplanadas rocassosas, sus lo país de la set e dau vent.

E Montfaucon, doçament, perlongava sa dormida, atraversada per aquelas estranhas convèrsas amb lo mond encantat.

**

L'endeman se partiguèt bòn matin, dins la nèbla qu'espassissia la primauba. Escach de lobatasses, amb los uòlhs lusents d'afiscament batalhaire. Anavan cremar lo fièr castèl de Lavit, ostau dels tant asirats chivalièrs d'Arsàs. Repojarián naut dins lo cèl de l'estiu caussenard las flamas e las fumarlas. E los Montfaucons serián mèstres tornarmai de tot lo terraire.

Èran ja a Blandàs quand, au levant, lo sorelh ensagnosiguèt l'horizont, cobriguent de sauras lusidas lo dentelum sauvatge dels cims de la Tuda e d'Anjau. Mai d'un dels companhs aguèt una pensada per las doças putanèlas de l'ostau de la Menuda que devián per l'ora dormir, replegadas sus la beutat de sa carn chanuda, sus los perfums encigalants de sos longs peusses. Mentre eles, tibats dins son exaltacion assauvatgida, partissián en guèrra.

Marchavan prompte. Atraversèron la calm de Peirarinas ont se dreïçan en ceucle las pèiras de las Encantadas. Amb a man drecha, cobèrt d'una espessa cabeladura de boissonalha abartassida, lo sèrre de Regòrs ont, se ditz, una terribla dòna de neblalha blanquinèla dança per anonciar los auristres. Sabe pas se los companhs, Navaceleta, rebol, Barrièira, marchant de vam cargats de barralets de polvèra, de fusilhs e de sabres, sosquèron a tot aquò. Mas si-ben Montfaucon, que d'aquesta passa aquel mond encantat aviá pres una tala plaça dins sos sòmis. Revesiá lo visatge de la dòna dels rius assecats e l'evocacion d'aquela beutat esbarluganta li ponhiguèt dins lo pitre son còr, dolorosament, coma una cotelada crudèla. Tant de beutat fai mau. E pasmens aquela beutat èra per el. N'aviá la promessa. Franc que tot aquò siá pas que sòmi. Imaginacion nècia.

E tiravan camin. Au cimèl d'un pelenc, dins los rais de galís de l'auba que fasián escandilhar la bauca, veguèron las blancas muralhas dau castèl de Lavit. Entre sas nòu torres encapeladas d'una teulissa ponchuda. L'orguòlh dels Arsàs s'èra tornat dreïçar sus lo cause. Pichon castelet simple e menèbre, pas qu'un ostalon en comparança amb la grandosa e terribla fortaleza de Virsec, ont senhorejavan los Montfaucons. E pasmens marcava lo voler testard, quichat coma un ponh de colèra, d'aqueles gentilòmes uganauds venguts dau país bas e afanats a rosegar a bèles paucs la baroniá d'Èrla. La baroniá montanhòla ont los Montfaucons se volián mèstres.

Los companhs anavan de vam, en silenci. Dins pas res de temps siaguèron au pè de las muralhas. Cadun sabiá çò qu'aviá de far. Navaceleta pausèt un barralet de polvèra contra la pòrta de fusta de garric renfortida de duras claveladas de fèrre. Tot semblava aconsomit. Botèron lo fuòc a la mèca e s'acorsèron en arrièr un momenton.

Grand silenci dau cause. Los uòlhs se perdián dins l'horizont void, blu e prigond coma l'oblit. D'aucèls passavan en cridant dins lo cèl. E lo barralet petèt, amb una bruchor espectaculara. La pòrta èra esbrighada, lo castèl èra dobèrt e s'i ronzèron dintre. En cridant:

- Que tot brutle!

S'entreveguèt un vailet que bracejava, en camisa. Recacèt una bala de fusilh au mitan dau front e tombèt au sòu. Ja tot preniá fuòc. Los companhs èran de mèstres cap e tot en matèria de brutlament e d'incèndi. En pas res de temps lo fièr castelet de Lavit siaguèt pas qu'un brasàs.

Dòna Glàudia, la veusa dau darrièr Arsàs, longa e linja coma una lambrusca, tota negrevestida, se teniá au mièg de la cort, amb sos dos enfantons que li tenián la man. E espiava en silenci las nautas flambas. Lo Redon, lo Pechaud, l'Escarièr, Pialador, Navaceleta, lo Masut, Ivon, la butavan sens doçor cap a Montfaucon, en se trufant d'ela.

- Vos cremarem amb vòstre ostau se sortissètz pas mai prompte d'aquí.

E Dòna Glàudia passèt davant Pèire sens semblar de lo veire. Sos dos manidets dobrissían de grands uòlhs estonats e agachavan lo jove baron d'Ièrla. Los soldats s'afanavan a sortir de l'ostau los mòbles, las rièjas de fèrre, las pòstes, las sarralhas, tot çò qu'atrobavan, e o cargavan forraborra sus de carretas per o davalar a Blandàs e a la Fos. E lo fuòc s'enairava dins lo grand cèl dau cause. Amb un bruch terrible de grandas aigas que rajan.

Montfaucon aguèt totescàs un agach prompte per Dòna Glàudia d'Arsàs que passava davant el desconsolada amb sos dos manits. Mirava lo castèl. Tant escarrabilhat coma los sieus de veire aquelas flamas pojar naut dins lo cèl estivenc, ne podiá pas desvirar los uòlhs. Per lo prumièr còp, e longtemps aquel imatge trevariá sa mementa, li semblèt de desvistar dins la dança bleuja dels flameirons de visatges subrebèus e crudèls, tan trefoligents d'exaltacion coma lo sieu e aquel de sos companhs. Coma se lo grand fuòc siaguèsse un terrible escach de creaturas leugièiras e cremadissas, afiscadas per aquel jòc de destruccion.

- Que tot brutle! Cridavan, tresanants d'alegria, los companhs.

- Cau festejar aquò, diguèt Montfaucon. Mos amics, mos cars companhs, vos sètz ameritats una polida ribòta dins l'ostau de la Menuda. Anem!

- Òsca! Òsca! Totes a l'ostau de la Menuda.

- Tè, Barrièira, aquí una borsa d'argent. Amb aquò n'auretz pro per beure e calinhar vòstre sadol. Ieu demòre un pauc en arrièr.

- Tot sol, monsur?

- E qué vòls que risque? Soi pas lo barron d'Ièrla, senhor d'aqueste paratge? Vai, e fonhetz pas lo plaser. Qu'òm sap quora lo bonur es aquí a posita. Mentre que lo malur arriba tot còp sus d'alassas de corbatàs, e aquí lo cau patir, volguèssem o non...

Los companhs, en cantant de cançons de drilhaça, s'acorsavan cap a Blandàs.

Montfaucon los seguissiá vanelosament, marchant dins la bauca nauta e seca. Lo sorelh començava de picar regde. Las cigalas bronzinavan, baujas dins la calor.

Las pèiras de la calm de Peirarinas èran aquí a ras dau camin, drechas dins son mistèri. Dins l'escandilhada de la lutz li semblèt de veire una siloeta que conoissiá, d'una beutat mai qu'umana. Au centre dau cèrcle, la domaisèla dels rius assecats se teniá drecha, en fàcia dau ròc dau mitan. Montfaucon sentiguèt coma un còp de ponhal dins lo pitre en la desvistant. Sa beutat èra tan dessenada que de l'espier veniá dolorós. S'acorsèt. Veguèt la dòna, a bèles paucs, d'un gèst infinidament majestós e armoniós, se virar cap a el. E veguèt son visatge. Sos uòlhs. Un sorire trist, d'una infinida tristor. Amb un pauc de colèra e de resignacion tanben. Corrissiá cap a ela e s'embronquèt dins un ronzàs. S'aplatussèt de morre bordon. Tornèt auborar lo cap mas l'encantada èra pas pus aquí. Pas que lo cause desèrt, la bauca espotida de calor, lo silenci, e aquelas pèiras quilhadas en cercle, auturosas, indiferentas.

Montfaucon revesiá aquela cara. Revesiá aquel agach de tristor, aquel tressorire que disiá tant de causas.

-M'as pas escotat, semblava que disián los uòlhs. E as cremat lo castèl. E me pèrdes per sèmpre.

Mas i aviá pas que lo silenci e los jòcs de lutz de la sorelhada dau matin dins l'èrba nauta e lo rocam.

-Vène nèci. Tot aquò's los parpantèls de la lutz.

Enlái sus l'horizont se quilhava una nauta colona de fumarla negrilhosa. Lo castèl que brutlava. E Montfaucon se rapelèt los visatges crudèls que poblavan lo fuòc. Tant de beutat e tant de ràbia. Perqué vesia de visatges de pertot d'aquesta passa? Dins l'esbarlucament dels rius assecats, dins la bauca dau cause esportiva de calor, dins las nautas flamas de l'incèndi... Neditge tot aquò. Demorava pas que de rejónher los companhs a Blandàs. Blandàs sa ciutat, tant coma son paire senhorejava aval a Virsec. Blandàs ont l'ostau de la Menuda èra lo parasidenc palais de la drilhaça.

Vesia sus l'horizont bleuge las muralhas de Blandàs. A bèles paucs i gandissia. Mas entre Blandàs e el i avia tres cavalièrs qu'arribavan au pichon tròt. Lo dau mitan avia un bèu plumacho. Lo conoissia que ben tament. Èra son paire. Lo nòble e poderós senhor Cristòu de Montfaucon, barron d'Èrla e de Virsec. Que dins pas res de temps siaguèt aquí. E vesia que rebolessia de colèra. Dau naut de son chival cridèt a son filh:

- Baug, nèci que siás. Faràs lo malur de nòstre ostau. De qu'es aquò d'anar cremar l'ostau dels vesins? Creses qu'aquel afar s'arrestarà aquí?

- Paire! Mas es vos que m'ensenhèretz a far la guèrra als Arsàs. Amaí tot jove vos i acompanhèrè. Me'n sovene ben. Montèrem ensèm desroir lo castèl de Lavit, e i botar lo fuòc...

- Mas as pas comprés, grand abestit, que lo temps a passat? E que ara lo cardinal de Mazarin espia tot aquò d'enlái a París? De mai los Arsàs an fach son camin, son coneguts a la cort. Aurem procés. I perdrem de tèrra e d'argent.

- Paire, venètz vièlh. Vos reconoisce pas pus. Pensatz a de bòn que lo rei vai mandar de batalhons dins aquestes sèrras luònhes de tot per nos campejar e nos castigar? Tot lo país es nòstre, Arsàs es defuntat l'autre ivèrn a la guèrra enlái en Valtelina e avia pas sus lo cause qu'aquel ostalàs plantat coma una verruga en tèrra nòstra. E ara qu'a cremat an pas pus res.

Lo jove a pè, e lo vièlh a chival, se targavan. Los dos cavalièrs encapelats qu'èran amb Cristòu disián pas res, mas miravan tanben Pèire amb un èr menèbre e reprobator.

- E ben paire ai pas pus res a vos dire. Tornatz a Virsec e ieu tòrne a Blandàs e als molins de la Fos. Ieu contunharai d'aparar lo nom de Montfaucon per lo fèrre e lo fuòc. Se sètz tròp vièlh demoratz suau aval dins lo grand castèl, e tot anirà ben.

- Paure nèci. Es coma aquò que parlas au nòble e poderós barron d'Èrla, ton paire?

Los uòlhs dau paire e dau filh beluguejavan de ràbia. Pèire s'avancèt, passèt entre los tres cavalièrs, e contunhèt, sens se revirar, de s'acaminar cap a Blandàs. Ont lo bòn vin e las fricaudas ribaudas de la Menuda l'esperavan. Cimèl dau bonur de viure.

Se ditz pasmens que Cristòu de Montfaucon anèt fins a Lavit espiair cossí cremava lo castèl, e i demorèt una jornada entièra per èstre segur que lo fuòc s'atudava pas e que pas res restaria drech de la fortaleza enemiga. La veusa d'Arsàs, Dòna Glàudia, quand lo veguèt arribar sus son chival, li escutlèt en tres paraulas trencantas coma de cotèls son asirança e son mesprés. Li anonciant qu'el e son filh èran pas que de feràmias e que lo sòrt de las feràmias los esperava.

**

Per festejar dignament lo brutlament de Lavit faguèron drilhaça tres jorns e tres nuòchs de temps sens decessar, a Blandàs, abans de tornar als molins de la Fos. Los companhs avian totes la tèsta e la carn emplidas per la vesiadura de la doça e mofleta bruna abrasugada que lor avia a totes voiat a bèl esprèssi los genitòris sens i esparnhar sa fòga, a totes tant qu'èran, a de reng. Ne sentissian encara la caranchona audosa sus sas pèls de singlar. E lo mofle forrèl de doça aiganha ont sa furor e son orguòlh de mascles s'èran estats espèdre en belugas de delícia paradisenca. La

bruneta afiscaira de l'ostau de la Menuda. Avián totes pas qu'aquò a la boca. N'oblidavan quitament Lavit en flamas. Qu'un parelh de jorns se n'èra vist sus l'horizont la fumarla negra dins lo cèl. Demoravan totes enclusclats per lo remembre de la solelhosa ribauda.

Relevant Montfaucon. Qu'aviá tastat tanben de la doça carneta, coma se deu, amai aviá assaborat coma cau sas celestias vesiaduras. E que li demorava a las narras l'odor encigalanta de sa pèl nusa. Mas una altra trevança veníá escafar aquel sovenir chucós de drilhaça carnala. Revesiá la fàcia ufanosa de la dòna dels rius assecats. E aquel agach, aquel sorire dins la sorelhada matinièira au mitan de las sauras baucas de la calm de Peirarinas. Un èr d'adiu entristesit.

E pasmens m'aviá dich: dins nòu jorns, aquí, au fons de la combassa. Per escambiar los anèls d'aur roginèl e venir son nòvi. L'anèl d'aur encantat que seriá anada prene au fons dels reiaumes de cristal ont van los rius esconduts. Pèire de Montfaucon somiava pas que d'aquò tot lo santclame dau jorn. En vesent pojar dins la rama los rais de lutz estivenca.

E la nuòch lo prenián d'autras ravacions escalugantas. Una preséncia dins l'irresistible rag de gruma de la Fos, de mai en mai, engulhava en el lo voluptós fremin de son aflat. Siágas irresistible e brutau coma l'aiga que giscla e reforfa au surgent. Siágas ribeirassa qu'enrebala tot. Aquela votz l'embelinava coma lo cant dau rossinhòu, e breçava totes sas nuòchs au molin de la Fos. Dins lo bronzin de cataracta sempitèrna que cobrissiá tot de son solòmi. E vos trasiá dins una mena de sòmi contunhós.

E lo jorn venguèt, lo noven jorn ont l'encantada lo convidava dins lo jaç assecat dau riu per complir lo ritual noviau. Sòmi o vertat? A quau auriá contat aquelas soscadissas neblosas?

Enreguèt solet, pretextant qu'anava caçar dins lo riu, lo camin dau fons de la combassa. Los pendisses usclats per la secaresa èran pas qu'un vonvonament contunhós d'insèctes. Pèire sabíá los carrairons esquius long dels cingles, dins las matas espinhosas d'euses e de fatamòls e los ronzasses. Gandiguèt antau dempuòdi la Fos lo grand reviron de la combassa ont las tres fontetas gotejan dins la mofa ras dels òrts de Salelh e Cavalier. Retrobèt dins las codolièiras bleujas de lutz lo ròc ont l'autre còp l'aviá vista assetada, mai polida que ges de sòmi, se penchant amb un penche d'aur rossèl qu'escandilhava dins la sorelhada. Quasi la vesíá, inscricha en brutlantas colors de desirança dins tota sa carn. E pasmens lo ròc èra aquí solitari. Tot èra silenci e ressons amudits, estranhament musicaus jot lo grand cèl brutlant. E Pèire s'atrobava aquí solet, desvariàt. E los mots de l'encantada tindavan dins sa cabeça. Verai, li aviá dich que caliá pas que i tornèsse d'ara enlà a guerregar contra los Arsàs. O aviá dich clar. E pasmens. Se mainava qu'aquela abséncia èra una terribla dolor, un abís de desesperança a ne cridar emai a ne cridar. Quichava los ponhs, despoderat, au fons de la combassa. Passèt una gralha en cridant dins los embauces. E son crit desconsolat e crudèl clantissiá dins la grand solesa de la combassa, entraucant subran la prigondor dau silenci, lo tremudant en un gorg sens fons de desesperança. A bèles paucs, apensamentit, laguiós, Montfaucon tornèt a la Fos, per lo camin que ribeja los ubacs au ròc dau Cèisse. Traguèt un agach a las negras rocardas que quilhan son dentelum au mitan dels boisses. Èra aquí la demorança de l'encantada. Tombava ara tant de calor dau cèl que semblava de se veire de flameirons que dancèsson dins l'aire brutlant. Aquela dança dels parpantèls dins la combassa es la quita vida de las fadas. Amb aquò pas mai, saique. Tot lo demai es sòmi nèci. Antau pensava Pèire de Montfaucon en davalant lo carrairon cap als molins, lo cap ja emplit de la borjor de las aigas sorgentalas. La doça fresquièira dau riu montava, amaisant la calor.

Navaceleta e Barrièira escalèron un briu lo camin per venir lo rescontrar. Lo jove senhor aviá un èr laguiós, menèbre. Lor diguèt pas res. Èra perdut dins sas soscadissas. La dòna dels rius assecats, tota aquela benurança clarinèla. Que li èra estada apromesa. E ara s'enanava enlai, luònh

de sa vida, coma una nívòl dins lo grand cèl. Lo laissant aquí amb aquel brasàs de ràbia escura que comborissíá tota sa sentida.

- Sèm montats a Lavit amb los companhs, faguèt Navaceleta. A ben cremat. Ne demòra pas qu'un aclapadís. Amai tot çò que se podíá carregar o avèm pres : fusta, ferramenta, bestiau. Coma aviatz dich...

Pèire de Montfaucon disiá pas res. Dintrèron dins lo molin de la Fos. S'assetèron. Barrièira vogèt de vin dins un veire de cristal a son mèstre. Pialador dintrèt, portant un cambajon. Sortiguèt son grand cotèl d'escaire e ne copèt de linjas lescas.

Manjavan. Ensagèron de parlar mas lo jove mèstre demorava silent. Espiava lo fuòc que dançava dins lo fogairon. I vesíá ondejar de visatges bèus e terribles. Que lo targavan, amb d'agaches voides que plonjavan au fons de son arma, i traguent una desavianta brutladura. Un messatge silent e fèr s'engulhava dins tot son èime.

- L'astrada dels Montfaucons es tota de fuòc. Te carrega cap a d'autres asuòlhs. Laissa te enrebalar per las flamas de ta destinada.

Longtemps Pèire espièt dins la chiminièira l'enfachinanta dança d'aquelas caras sens agach que li trasián aquel lengatge que lo manteniá enclausit.

La nuòch s'avançava. Pialador e Navaceleta èran montats rejónher los companhs dins la bauma muralhada. Demorava pas que Barrièira qu'aviá longtemps chimat lo vin en espiant son mèstre silent, e ara roncava, assetat sus sa cadieira. Doçament la dança de las flamas se mesclava a la ravacion dels primièrs moments de la sòm. E a bèles paucs i aguèt pas pus que la sòm. Breçada per la bruchor pesuga de las aigas.

**

Un rai de luna lo desrevelhèt. Un rai de luna pervengut au fons de la combassa fins a aquela fenèstra. Montfaucon levèt la tèsta. La muralhassa fortificada banhava tanben dins la clartat bèfia. A tres passes, de l'autra man de la taula de fusta espessa, Barrièira assetat tanben roncava, amb un estranh sorire que lo rai de luna cambiava en risolet diabolic. Montfaucon aviá pas pus sòm. Se levèt, laissant aquí lo vailet prigondament endormit. Lo flàscol mièg voidat de vin blanc, atraversat per lo rai de luna, lusissíá coma una belòria d'aur. Sortiguèt dau molin. Davant el l'aiga de la Fos rajava en grumejant jot sa vòuta. Mas lo trauc de la Fos èra pas pus una gorga d'aiga, èra un potz de lutz blancassa.

E dintre lo rai de luna que picava drech dins lo revolum de gruma s'espelissíá una vision escaluganta. Una granda femna dau visatge terriblament bèu e dau sorire crudèl coma lo talh d'una espasa. Amb au front, roja flama, una miraclosa carbonèla qu'enlusissíá coma un fanau. E lo bas de son còs se confondiá amb la furor remolinaira de las aigas e pasmens semblava se perlongar coma un long cadavre de sèrp que foetejava l'endedins de la montanha.

E l'immensa bruchor de las aigas se cambiava en una musica grèva d'orguenas, sublima e eissordosa. E l'aparicion parlava. Sos mots ressontissíán coma lo rajolar de las aigas. Ela tanben lo saludava, amb los meteisses mots que la solelhosa encantada de l'autre matin.

- Esposa me a ieu, Pèire de Montfaucon. Es ieu que te bailarai lo poder. Soi l'irresistible rag de las aigas, qu'enrebala tot sus son passatge. Escotes pas mai aquela sussèla ensucradeta dau ròc dau

Cèisse, que senhoreja pas que sus de rajals assecats e de pichons gotals emplits de mofa e de feuse. Ieu soi la granda fòrça gislada dau pus fons de la tèrra. Soi l'aiga.

- M'ajudaràs a superar sus los Arsàs?

- Cap e tot. Se m'esposas. Serai tieuna e serai ta fòrça. Una fòrça que res i resistís pas. Sufís que nos passèsem cadun au det d'anèls d'aur encantat que te vau anar traire dau fons de la tèrra.

-Çò que dises aquí m'agrada.

- Ai pas los anèls. Me los cau anar boscar au pus prigond de las venas secrètas d'ont aquela aiga avena. Atròba-te dins nòu jorns sus la Calm de Peirarinas entre las pèiras levadas.

Montfaucon veguèt pas pus res. Solament l'aiga que rajava a plen bòrd tota grumejanta dins un rai de luna. Amb sa solemna e sempitèrna bruchor que vos encigala. Aguèt un risolet en veguent lo fidèl Barrièira encara endormit, amb son morre retorcit per una bèba desgaubiada cap e tot. Au passatge li enfonzèt lo capèl sus las aures mas lo vailet boleguèt pas e demorèt dins sa sòm prigonda coma un calavenc caussenard.

E, dins la clartat lachenca de la nuòch, tota estrementida per lo bruch contunhós de l'aiga que rajava, s'endormiguèt el tanben.

Pasmens aqueles rescontres. Una fada dins l'esbarlucament dau jorn e una altra dins la clartat bèfia de la nuòch estivenca. Res que semblèsse verai aquí dedins e pasmens tot aquò li aviá fach una impression prigonda, s'èra clavat dolorosament dins sa sentida. Tant de beutat se pòt pas somiar. L'òme la sap pas concebre. Amai de tot segur aqueles dos rescontres non siágan pas estats res mai que de parpantèls de sorelhada o de rais de luna. Aitanben siaguèron lèu sortits de sa mementa. Amb sa chorma de maufatans aviá d'autres projèctes. Pus luònh que las roïnas dau castèl de Lavit. Butèron una nuòch de l'autra man dau cause, dins la comba d'Arre, per anar saquejar de boriaires uganauds e ne raubar las carnsaladas, las botas de vin e las filhas. E se retrobèron per una ribòta espectaculara en cò de la Menuda a Blandàs.

- Bevètz, mos amics, que la vida es polida, cridava lo senhor de Montfaucon.

Las doas filhas raubadas a Brèu, brunas e linjas coma de lambruscas, esperavan totas drechas dins un canton lo sòrt d'espavent que lor èra reservat.

- Uganaudas, farai de vos de putanas. Venètz manjar e beure amb nosautres.!

Las doas joventas, immobilas, trasent sus l'assemblada dels maufatans envinassats un agach qu'èra detràs la paura e la revòlta, demoravan palaficadas. Navaceleta, lo peu esfolissat, la barba en batalha, se levèt:

- Avètz pas ausit çò que ven de dire monsur lo baron?

N'agantèt una, brutalament, per lo braç.

Mas la patrona de l'aubèrga, la qu'i disián la Menuda, s'aborèt e retenguèt lo braç de Navaceleta.

- Fagatz pas de mau a aqueles joventas.

En diguent aquò se plantava davant lo jove Montfaucon que s'espetava de rire amb un veire dins la man.

- Escotatz, diguèt Montfaucon, escotatz la Menuda. Vos cau sempre escotar la Menuda. Vos bailarà pas jamai de marrits conselhs.

E se virèt cap a la patrona:

- As rason, Menuda. E d'abòrd es pas de mau que lor volèm far a aquelas doas aucèlas chanudas. Tot lo rebors. Çò pus doç que siáque. Es pas verai aiçò, companhs?

Tota la sala, estrambordada, cridèt son aprobacion. Las doas joventas alandavan d'uòlhs largs coma de ròdas de carretas. Montfaucon, lo conoissián de reputacion. Per los uganauds, èra lo diable.

- Tè, la Menuda. Sabe qu'as doas cambras faròtas amb de bèus lièches. Es aquí que dormiràn aquesta nuòch. Es ieu que pague. E se per l'ora vòlon pas digús per lor téner companha, qu'aquò se passe coma volrà. Esperarem deman. Veiràs, amb una tala companhiá de polits jovenòmes, l'enveja lor vai venir. Aquelas uganudas es antau. Fan las recauquetas per manièira, mas son pas que brasa. An aquò dins lo sang. La Menuda, t'o afortisse, auràs doas cranas putas dins ton aubèrga ongan. Las gents vendrà de luònh per las calinhar.

- Ieu, faguèt lo Pechaud, ne tastariái ben una d'ausida.

- Pòs totjorn demandar, faguèt Montfaucon.

E se levèt, agantant dins sas mans alisairas una de las doas joventas.

- Siás polida que ben tament. Ta pèl es doça, perfumada. Coma te dison?

- Lucrécia, sénher baron.

- Lucrécia, t'afortisse qu'as l'estèc per rendre los òmes baugs. Totes t'aimaràn. Faràs la fortuna de la Menuda. E se siás lustrada la tieuna tanben. Pòs acomençar d'ausida. Manca pas de practica aqueste vèspre.

Lucrécia, enclausida, tremolanta, se laissèt menar per la man cap a una cambra per lo jove senhor, que l'estaloirèt sus un grand lièch. Delicadament la desvestiguèt, d'un gèst alisaire.

- Polida, vertadièrament polida. Doblides pas de te far pagar coma cau. Agues pas peur ma bèla, mos òmes son de bòns catolics. E te pagaràn coma se deu.

La laissèt nusa aquí, espalancada sus los lençòus blancs.

- Tè, lo Pechaud, i pòs anar. Aquí tres liards. Es un morsèl de prumièira borra. Paga la e onora la coma se deu, mon amic.

Lo Pechaud se faguèt pas pregar e dintrèt, l'uòlh abramat.

- Te vau pas far de mau, pichona. Quita aquel èr espaurugat. Soi bòn catolic, coma t'a dich monsur lo baron.

- Los catolics an sèmpe escotelat e raubat los mieus, faguèt Lucrécia entre dos raufèls.

- Amb aquel pauc. E nautres es los uganauds que nos an fach çò meteis. I a pas gaire mai de vint ans d'aquò. Mas aqueste vèspre parlarem pas de religion. Avèm milhor a far.

Montfaucon, tot escarrabilhat per la scèna que s'apreparava, davalèt l'escalièira e tornèt dins lo membre ont lo vin rajava a plenas orjoladas.

Mas Barrièira lo venguèt prene per lo braç.

- Sénher, i a una dòna aquí que vòl vos parlar.

- Una dòna, pr'exemple. Arriba au bòn moment.

- Vòle dire una dòna de condicion. Ditz que li avètz donat rendetz-vos. Es la senhoressa Aisabèu de las Aigorladas, o quicòm coma aquò.

- Aquò me ditz pas res. Ont es, dises?

- Aquí.

Dins un canton d'ombra, una nauta siloeta linja plegada dins un mantèl negre coma la nuòch. S'avancèt au lum e Montfaucon la reconeguèt. Èra l'encantada de la Fos. La dau morre crudèl e de la roja belòria au mitan dau frònt.

- M'aviás oblidada, bèu vesiat? Ai los anèls.

La beutat solombrosa de l'encantada enchusclava cap e tot lo jove senhor. La seguiguèt defòra dins la nuòch. Encambèron sos chivals. L'encantada montava una cavala escura coma un calabrun d'ivèrn, que trepilhava nerviosament, coma s'aguèsse un sang sauvatge que non sai. Landèron au tròt fins a Peirarinas e d'aquí enreguèron la dralha de Navàs. Lo causse èra esclarat per la luna. Lo cèrcle de pèiras se dreïçava, banhant dins una clartat blanquinèla.

Davalèron de sos chivals. Los estaquèron a una mata. Los dos anèls escandilhavan dins los rais de la nuòch. Coma se l'aur lisc resclausiguèsse una flama tremolanta. Montfaucon espiava lo visatge terrible de l'encantada e èra partejat entre embelinament e crenhença. Li semblava tot còp de veire pas mai un visatge de femna, mas un visatge de sèrp. La man de l'encantada se pausèt sus la sieuna. Èra freja coma lo contacte de la tèrra imoissa. Aquò lo faguèt fernir. Mas èra coma enclausit. Prenguèt l'anèl. Una aureta se levèt dins la nuòch e lisèt sus la calm desèrta. D'aucèls se botèron a cantar. Lo jove Montfaucon agantèt la freja man de la femna sèrp. Qué fasiá? Ligar son astrada a un èstre encantat espelit de las aigas grumejantas? Aqueles uòlhs, aquel sorire, cossí resistir? Passèt l'anèl au det de la femna sèrp. Los bruches de la nuòch s'uflèron, cants de grilhs e d'aucèls, totes en còr, coma una mena de solòmi. E la femna sèrp cambiava de cara. Tot çò crudèl e reganhut de sa fisionomia s'adocissiá, e aguèt davant el un meravilhós mirament de beutat ideala. Femna cap e tot. Pas pus res d'ofidian. La pèl èra doça e cauda, fernissiá au tocar. La man de l'encantada sasiguèt aquela de Pèire e li transmetèt un trebolum qu'es pas de dire, una ondata d'encantament sens mesura.

- Soi tieuna e siás mieu, faguèt ela, d'una doça votz de mèl. E ara lo mond es nòstre.

A tres passes las doas monturas estacadas per sa brida s'esbrofavan dins lo ventolet de la nuòch. Lo jove gentilòme pausèt sa boca sus la de sa nòvia. Èra idealament mofleta e suauda. Doçament freguèt e lenguegèt aquela boca. Escambiavan dins aquel poton voluptós d'enveirentas energias. Una arma de sèrp aiguèstra e una arma omenenca. Mas i aviá pas pus de sovenir de sèrp. Pas qu'una femna jove e subrebèla, que lo parfum de sa carn tebesa l'encigalava coma la pus bauja de las aigardents. Coma aviá fach amb tant de païsanòtas consentas o non, faguèt lisar sas manassas d'escorjaire long de la pèl tan lisca, tan miraclosament doça e tebesa.

Compliguèron aquí, jaguts dins la bauca seca de l'estiu, au mitan de la calm encantada, dins lo cèrcle de las pèiras levadas tot emblanquidas de clartat lunara, son noviatge fòra usança. E son abraçada, estranhament, èra la de las pèiras e de las èrbas e dau brancum e de l'aucelilha qu'uflava son bresilhar miraclosament polit.

- Ara que siás amb ieu, siás vertadieirament senhor d'aqueste terraire. Lo mendre brot d'èrba, lo mendre peçuc de graveta, es ligat au bategar de ta carn. T'ai porgit los jussèus enveirents de mon reinatge sus aquestes paratges de set e de vent.

Una pensada nècia veniá a Pèire.

- Mas lo baron d'Ièrla aquò's pas ieu. Es mon paire, lo nòble e poderós senhor Cristòu de Montfaucon, enlai dins son castèl de Virsec.

- O es segon los usatges dels òmes, mas tu o siás segon lo gisclar de las sabas e lo bategar de las carns. A l'aflat de las sorelhadas e dels tempèris.

**

*

Pèire de Montfaucon s'o tenguèt per dich. Cavaucava a bèl esprèssi en tèsta de son escach de fidèls assauvatgits, Pialador, Navaceleta, lo Pechaud, Barrièira... als quatre cantons dau país d'Ièrla, tombant coma una volada de corbatasses sus los masatges uganauds. Sens esparnhar tanpauç, quand aquò s'endeveniá, los catolics. E drecha e ufanosa sus sa cavala de la rauba de calabrun ivernenc, sa jove nòvia galaupava a son costat. Los de la tropa la remiravan e la crenhissián un pauc. Sa beutat los impressionava. Sentissián que maugrat sa semblança umana èra pas completament d'aiceste mond. Se'n fasiá de legendas espantosas.

-Òc, disiá Navaceleta. Ieu sabe. Los paísans dau cause esposan tot còp de fadas, de lindas encantadas de las calms e dels bòsques. Mas los gentilòmes d'aicí, aquò's de sèrps dels rius que lor passan l'anèl au det. De grandas sèrps aludas coma n'i aviá antan dins las fònts. E es aquelas aliganças qu'enfusan dins son sang aquela foliá espectaculara, aquela set de conquista sens cap de tèrme, aquelas colèras coma d'auristres que ravasclan tot, coma lo creis irresistible de las ribieirassas. Dòna Aisabèu es d'aquela genòria. Sortís dau fons de la tèrra, de las venas ont caminan las aigas escondudas. E sa doça carn recap tota la furor dels rius quand s'uflan a bèl esprèssi per enrebalar tot a l'aflat de son voler.

Dòna Aisabèu. Car li avián atrobat un nom d'umana. De castelana cevenòla. Mentre èra una felena de la luna, de la nuòch, e de la gruma de las ribieirassas, èra, jot un semblant d'envolopa carnala, lo quite rag de las mèstras aigas rebondudas dins la tèrra.

La ferotja codrilha que seguissiá Pèire de Montfaucon s'èra tanben ara presa d'una afeccion respechosa, qu'èra quasi d'adoracion, per l'ufanosa cavalièira que partejava desenant sa vida de raubatòris e d'arland.

E èran ensèm, de longa, tota aquela pontannada que s'encapita entre 1640 et 1652, als quatre cantons de la tèrra d'Ièrla, semenant lo fuòc e lo chaple. Pèire aviá fach fortificar encara milhor los borgs de Blandàs e de Bes, e los castèls de Molièiras e de la Valeta. Teniá tota la baroniá dins sa man de fèrre. E sa femna li disiá qu'ara èra l'ora de senhorejar tanben sus Virsec, ont son paire Cristòu demorava dintre las nautas muralhassas dau castèl.

- Mas es mon paire, li faguèt Pèire. Vau pas lo fòrabandir de son castèl...

Tota doçor, sucre e mèu, la subrebèla dòna-sèrp i tornava. Viutava tota sa carn mofleta contra lo cadavre garrut e mascle de Pèire. E l'alisava e lo potonejava. E entre dos potons, mentre los rais de luna venián emblanquir sas toscas abraçadas, li tornava parlar de Virsec. Lo mèstre castèl de la baroniá d'Ièrla.

Pèire escotava aquela votz pus maravilhosa que ges de sòmi que li donava de conselhs tan dessenats.

- Mas i a de leis umanas, ma vesuada. Aurem totas las autoritats de la Província contra nautres. E tot aquò finirà mau...

- Parlas coma un simple uman rasonable. Me sembla qu'ausisse ton sénher paire. Pasmens t'ai ensenhat a èstre baug. Soi ton baujum.

**

*

Tant vai qu'un bèu jorn de 1654, una armada espelhandrada de mai de cinc cents maufatans, bailejada per Pèire e Aisabèu, venguèt far lo sèti dau castèl de Virsec.

Los veguèron davalar de la còsta de Blandàs, per lo camin ferrat dau Tibelet. Lo castèl, au fons de la vau, dominant lo vilatjon majament muralhat, teniá una posicion poderosa. Bastit en riba d'una ribeirassa assecada, èra sosbaumat de corredors e de bornèls cavats dins lo ròc que rejonhián de gorgas d'aiga prigondassa. Èra inexpugnable per tota tropa, franc que dispausèsse de canons. Lo duc de Rohan, trenta ans aperabans, n'aviá fach tombar de muralhas, mas los barons d'Ièrla las avián pro rebastidas per que lo castèl aguèsse tornarmai son semblant d'auturosa fortaleza. Pèire e Aisabèu, amb sos cinc cent arlandièrs, se tenián au pè de las muralhas.

Cristòu de Montfaucon, a cima de sa torre, espiava sens i crèire aquela tropelada alobatida. Pèire, tot jovent, l'aviá acompanhat dins sas escorregudas guerrejairas contra los Arsàs. Coma lo còp, en 1631, qu'avián brutlat e aclapat lo catèl de Lavit amont sus lo cause. E puòi i aviá agut contèsta entre lo paire e lo filh. Pèire encusava son paire de degalhar d'argent e de vendre de tèrras. E d'antau laissar s'aborrir e s'esbocinar la chanuda baroniá d'Ièrla.

Lo brutlament novèl de Lavit en 1646 èra estat, o avèm vist, l'escasença de se dire d'escòrnas sagnosas entre paire e filh. Pèire, rabiós, èra pas pus tornat a Virsec veire Cristòu. S'acantonava dins sos recatadors guerrejaires de la Fos e de Blandàs. Un jorn que Cristòu èra vengut veire son filh als molins de la Fos, s'èran pas solament trach d'escomenges. Los òmes de Pèire: Pialador, lo Pechaud, Navaceleta..., avián tirat de còps de fusilh sus lo baron d'Ièrla e li avián malament nafrat dos rafis. Desempuòi paire e filh se parlavan pas pus. Cristòu, dintre las espessas muralhas de Virsec e Pèire vanegant amb son escach de lops totas dents defòra entre sos recaptadors de Blandàs, dels molins de la Fos, e de Molièiras. Mas ara, quicòm mai: lo jove baron veniá far lo sèti dau castèl de la familha per ne fòrabandir lo paire...

Cristòu sabiá, aitanben, quana èra la causa de la malícia descabestrada de son filh. Èra, femna o sèrp de las aigassas, aquela Aisabèu. Que li usclava lo cap amb sas doças paraulas de mèu de bresca. Que sa suaudor enforrelava un mortèl verin. Avia ensajat, Cristòu, de desseparar son filh de la fada que lo rendiá baug. En 1644, ja, aviá estipulat dins son testament dictat de Virsec estant, que deseretariá cap e tot Pèire se s'encapricièsse a demorar amb aquela verinosa engaugilhaira. De badas. Pèire èra vengut baug, aviá reguejat tot lo país amb sa tropa sanguinosa. E ara per coronar lo tot, fasiá lo sèti d'aquel castèl ont èra nascut.

- Mas cossí, fasiá Pèire a Aisabèu, prendrem aquel castèl? Lo conoisce ben, es una plaça fòrta que non sai. Nos caudriá de canons.

- Te fagas pas de lagui, li aviá fach Aisabèu en pausant sus son braç una man tebesa que lo trebolèt fins a las mesolhas. De canons n'as pas, mas as quicòm mai. Veiràs anuòch.

Esperavan jot lo cèl clar, au fons de la comba assecada. Estranh silenci. Los assetjaires mirant, coma enclausits, las nautas muralhassas denteladas dau castèl. Lo terrible nisau dels barons d'Ièrla. Aisabèu o aviá promés. De nuòch lo castèl tombariá. A bèles paucs lo vèspre expandissiá sa fresquièira. Lo sorelh trascolèt de la man dau Reganhàs e dau camp d'Alton, cap a la carrièira de Sòrbs. E i aguèt subran una escuresina prigonda, espantosa. Los uòlhs d'Aisabèu escandilhavan d'estrans rebats que Pèire reconeguèt. Los aviá vistes dins la clartat de la luna plena, una altra nuòch, quora sa molhèr s'enuaçava de la fònt, mostrosa sèrp dau morre de joventa, portant au frònt lo roge carboncle. E compreguèt amb un fremin d'exaltacion que la ràbia dels flumes esconduts anava se descabestrar.

- Te vai demandar quicòm, diguèt Aisabèu amb un sorire terrible e escalugant. Per un brieu, tira de mon det l'anèl dau noviatge.

Pèire agantèt la fina man de sa subrebèla companha e faguèt lisar l'anèl esbrilhaudant. E totes o veguèron, alargant d'uòlhs mai largs que de ròdas de carretas. Èra pas mai un linge cadavre voluntós de jove femna qu'avián davant los uòlhs, èra una immensa sèrp escurosa coma lo calabrun ivernenc, amb una terribla fàcia de femna ont lusissiá au front, fanal d'esfraior, una granda gèmma roja.

E amb un crit esclèt que restontiguèt dins tota la vai, despleguèt d'immensas alas de ratapenada que s'aboleguèron vanelosament, desvelhant de grands revolums d'aurassa qu'estrementiguèron tot lo brancum de l'envionada. E s'enairèt per d'aut lo vilatge e lo castèl per s'anar pausar a cima de la torre. Ont traguèt un còp de mai dins la nuòch son crit esclèt e eissordós, que longament los ecòs de la combassa retraguèron, coma un planhum desconsolat.

Qué se passèt puòi? Lo grand portal se dobriguèt subran, e Cristòu de Montfaucon, la perruca de travèrs, amb quatre rafis en camisa e un parelh de femnas mau penchenadas, s'acorsèt defòra, davant los assetjaires palaficats. E s'enfugiguèron dins la nuòch sens que digús s'entrevèsse de los aconseguir.

A la lutz dels chomèls se veguèt Pèire, solet, que dintrava dins lo castèl. Tota la vai èra silenta e los assetjaires èran plantats aquí, dins l'espèra de sabián pas de qué. Se passèt un brieu. E per lo portal dobèrt sortiguèron Pèire e Aisabèu, risolièrs, escarrabilhats.

- Dintratz, mos amics. Lo castèl es nòstre. E, sabètz, i a de vin requisit dins la cava. N'avètz ben ameritat una bota.

*

I aguèt ribòta au castèl de Virsec, una setmana de temps. Se sachèt que Cristòu, d'a pè, èra anat fins au Vigan ont aviá contat sa malemparada, qu'aviá pas esmogut gaire de mond estent tengut compte de la reputacion marridassa d'aqueles Montfaucons. Los gentilòmes uganauuds se rapelavan cossí aquel baron que cridava justícia aviá antan el tanben cremat lo castèl de Lavit, propietat dels Arsàs. E qu'aviá fach a son paire Frocand los meteisses desaguicis que ara son filh Pèire li fasiá. L'aviá raubat, fòrabandit, e li aviá quasiment fach la guèrra. Aitanben se disiá que raça raceja e que Cristòu recoltava dins son quite ostau la tempèsta qu'aviá agut semenada en grèlh. Cristòu èra donc partit pus luònh, cap au Roergue, au castèl d'Asprièiras ont viviá son ainada Galharda de Monfaucon. En bramant long dels camins que i auriá procès e que la justícia dau rei Loís e dau cardinal de Mazarin anava prene dins sas arpas lo filh indigne que senhorejava ara a Virsec amb sa tropelada de maufatans.

Pèire èra assabentat de tot aquò e se disiá per passadas que s'apoderar antau d'una baroniá èra quicòm mai que de raubar tres mulatièrs espelhandrats o de cremar un palhièr sus lo cause. O quitament de desroïr lo castèl dau vesin, un vesin que sos avis avián antan desroït lo vòstre, valent

a dire qu'aquel demoliment èra pas que justícia maudespièch de las aparéncias. Ôsca, mas s'apoderar per fòrça d'una baroniá, se podíá qu'aquò passèsse l'òsca. Tot aquò rendíá Pèire de mai en mai socitós.

Mas Aisabèu, a cima de sa polidiá indicibla, risiá.

Pèire aviá pasmens rason. La nòva tirava son camin. Cristòu fasiá pro de rambalh dempuòi Asprièiras. E los gentilòmes uganauuds de l'environada li fasián prodèl. Se'n parlava dins los castèls d'un cap a l'autre dau reiaume. E amont, a París, a la Cort. Après la mòrt de Richelieu en 1642 un novèl ministre senhorejaba enlai, un cardinal italian sonat Mazarin, e los Arsàs s'èran carrats de dintrar dins sas bonas gràcias. Aitanben fins a 1652 la situacion a París èra marcada per tant e mai de treboladissas, aquò èra la pontannada de çò que se sonarà puòi la Fronda, e los afars de la Cevena retenían pas gaire d'atencion. Mas lo temps aviá passat e fin finala lo cardinal de Mazarin qu'èra un finòcho de prumièira borra maugrat tot çò que s'escutlava sus el dins los pamflets satirics, aguèt lo poder dins las mans. E l'istòria de remarca dels barons d'Ièrla tornèt nasejar. Los Arsàs, oficièrs d'elèit afeccionats per lo ministre plenipotenciari, se saupeguèron far ausir. E i aguèt de procèsses. Los parlaments de la província de Lengadòc siaguèron sasits e espepissèron l'afar. Raubatges, brutlaments de castèls, tot aquò marcava tras que mau.

Lo Parlament de Tolosa aviá dos còps a de reng, en 1652 e 1653, condemnat a la mòrt Pèire e sa chorma de lobatasses. Los gentilòmes e los borgeses uganauuds s'afanavan tant que podían a recampar d'argent per de dire que se levèsse enfín una tropa pro fòrta per far aplicar a de bòn aqueles edictes. Dempuòi Abriu de 1653, quitament, Glaudi d'Arsàs, l'ainat dels manits de Dòna Glàudia, ara capitani au regiment d'infantariá de Bèufòrt, aviá obtengut dau cardinal de Mazarin una reparacion espectaculara de sos auvaris passats. Ni mai ni mens, totes los revenguts de la baroniá d'Ièrla èran retirats als Montfaucon e anavan ara als Arsàs. Los Arsàs èran los novèls barons d'Ièrla. E sus lo pergamin ara los Montfaucon avián pas pus res. Revirada espectaculara, de segur. Mas Arsàs cavaucava luònh enlai a las guèrras dau rei, e a cada còp qu'un mandadís de las poténcias o un notari ausava mostrar la cima de son nas a Blandàs o a Virsec, èra aculit amb de còps de fusilh. E grand gaug per el se tornava viu. Esteve Brun, sergent d'armas, vengut en 1653 significar los arrèstes dau parlament a Virsec, aguèt aquela fortuna. Sos dos òmes siaguèron nafrats, mas el se'n tirèt sauve. Amb solament la vergonha de se'n tornar sens èstre dintrat dins lo castèl, aclapat per los rires e las escòrnas dels arlandièrs de Montfaucon que s'escarrabilhavan de lo veire enrabiá au pè de las muralhas.

E la vida contunhava. Coma se Virsec siaguèsse en fòra dau reiaume. Un país desliure ont tot èra possible. E ont los Montfaucon èran de reis. Aisabèu, sus sa cavala de nuòch aurotja e prompta, anava e veníá als quatre cantons de sa baroniá. Seguida de Pèire e de tota la tropelada dels fidèus.

Lo castèl de Virsec dins sas espessas muralhas èra desenant son recatador. I senhorejavan a cima de son orguòlh. Loís quatorze èra saique benlèu lo rei amont a París, mas es Montfaucon qu'o èra aquí dins las combassas e los sèrres dau país d'Ièrla. Aisabèu conoissiá d'escalièiras rescondudas que davalavan mai bas que lo jaç assecat dau riu, fins a de crotons dessauputs de totes ont dormissiá dins l'escuresina l'aiga linda de gorgas tan prigondas que semblavan sens fons. I anava soleta e i demorava d'oras. Pèire la laissava far. Li demandava pas res. Sabíá que son esposa, antan salida d'aquelas aigas, aviá de besonh d'i tornar. D'i posar de fòrças miraclosas que decuplavan sa polidiá. Ne tornava, los uòlhs raiant d'una espantosa lutz que ges d'agach, siaguèsse aquel de Pèire, non podíá targar. Sa beutat èra mai qu'umana, èra tan perfliècha que de l'entreveire vos estrementissiá d'un dolorós fremin. E las causas se perlongavan antau dins aquela baroniá

perduda luònh de totes los camins, usclada per las sorelhadas baujas dels estius e alisada per lo glaç de las rispas ivernencas.

La pesuga fortaleza de pèira de cause quichada entre sas quatre torres en riba dau riu assecat èra desenant la demorança contunhosa de Pèire e d'Aisabèu. I vivián, enrondats d'una espessa crenhença.

Aitanben lo biais de Pèire cambiava. Aquel fièr batalhaire bragard e risolièr ara parlava de mens en mens. Passava d'oras a espiar lo fuòc dins la chiminièira dau castèl. Escotant lo dire dels visatges dançaires de la flambusca que restontissiá dins son cap coma majestosa musica d'orguenas. Li anonciant lo malastre avenidor, indefugible, l'estramàs de l'ostau d'Ièrla. E Aisabèu, d'oras e d'oras, demorava au bas de las estrechas escalieiras en viseta dins los crotons aigaloses ont anava soleta s'empeutar sus las fòrças josterranas de l'aiga perduda. E ne tornava sempre mai polida, espelida, escur sorelh de magnificéncia carnala, amb un agach e un sorire faches per senhorejar sus l'univèrs entièr. Pèire posava en ela un estranh baujum. La vida se perlongava coma un sòmi, lo sòmi d'un embelinament miraclos e sens cap de finida.

Los arrèstes dau Parlament plovián coma de granissa. Lo castèl de Virsec deviá èstre desroït, sos valats comolats de grava fins que ne demorèsse pas pus res. E tanben las fortificacions de Blandàs antan bastidas per Cristòu en guèrra contra son paire Frocan. E, de l'autra man dau cause, a Bes, lo pichon castèl de la Valeta.

Per o anonciar, un uissier dau Vigan, sénher Finiels, que li disián per escais lo Marron, venguèt un bèu jorn a Virsec amb l'acte oficial. Una bala dau Pechaud lo quitèt regde sus lo caladat davant lo grand portal dau castèl.

Lo 21 de mai de 1656, Aisabèu, laissant Pèire a Virsec, encambèt son chival de negrenuòch e montèt sus lo cause, fòra dels camins, amb un trentenat de soldats avesats au mestier. Anavan ocupar lo fòrt de Molièiras per far fàcia a l'enemic que s'anonciava. I arribèron coma un escach de lops enrabiats. En dintrant dins lo vilatge tirèron sus tot çò que bolegava e los estatjants de l'endrech s'aclatèron dins sos ostaus. Aisabèu, que brandissiá de pistolets, èra pas la darrièira a tirar e cadun sabiá aici qu'èra despiedadosa e que sas balas mancavan pas jamai sa tòca.

Lo vilatjon de Molièiras dins la comba d'Arre èra una pòrta de la baroniá. D'aquí veirián venir de dempuòi lo Vigan las tropas levadas per far cridar ceba als Montfaucon, e saique las poián retèner un brieu. Los òmes avián de polvèra a jaba e los uòlhs de flamba escura d'Aisabèu los emplissián d'una mescladissa de fisança estrambordada e de terror. L'avián totes vista se cambiar en immensa sèrp aluda per s'apoderar dau castèl de Virsec. Saique fariá parièr per far fugir en desbaruta aqueles qu'anavan arribar...

Las tropas poderosas levadas per la noblesa ugananda per far justícia als Montfaucons en aplicacion dels edictes. Se n'anonciava la venguda mas tot demorava suau. Deurián saique pas tardar. Los jorns se perlongavan dins l'enfloriment de la prima. Los òmes, en graissant sos fusilhs, esperavan.

E subran la tropa siaguèt aquí e lo pichon castèl s'atrobèt tot enrondat d'òmes en armas. Se placèt un canon sus la plaça, en batariá davant la pòrta d'espessa fusta clavelada. Un sol tir d'aquel canon esclapèt la pòrta. E dins pas res de temps la plaça siaguèt presa. Cerquèron de pertot dòna Aisabèu, laissant escapar dins aquela quista sièis dels maufatans dau baron d'Ièrla, que s'acorsèron

mai promptes que de lèbres de cap a Virsec per anunciar la marrida nòva. Mas los autres s'atrobavan preses, estacats de cort, e aitanlèu embarrats dins las pus estrechas e imoissas càrcers de l'environda, a Aulàs e a Brèu. Vilatges uganauuds fidèus als Arsàs.

Ont èra Aisabèu. A bèles uòlhs vesents, mai liura que l'èr, escapant a totes, èra tornada a Virsec. Saique benlèu per de camins d'encantada coneguts d'ela soleta e de sas sòrres. Risiá. Disiá a son òme que caliá pas crençar res.

- Tant que çai soi, pòdon pas res contra tu.

Dau biais que disiá aquò, destibada, trufarèla, Pèire retrobava una mena de fisança. Beviá dins sos uòlhs d'aiga prigonda e de fuòc inamorçable d'estranshs jussèus de benurança e de baujum. E se passèt una mesada de desaviant enclausiment, en esperant lo sèti de Virsec que saique anava seguir. E qu'avenguèt a la velha de la Sant Joan.

Se veguèt arribar per la rota de Blandàs un long seguit d'òmes e de chivals, eiriçat de fusilhs e de lanças. Aquò ne finissiá pas. Èran de centenats, de milieirats benlèu. Las chormas alobatidas de Pèire e d'Aisabèu èran pas qu'un escachet de pas res en comparança amb aquela vertadièira armada. De mai, se vesia un atalatge de muòus que carrejava un canon, aquel saique qu'aviá fach tombar coma un fruch madur lo fòrt de Molièiras lo mes passat. Tota aquela armada se metèt en posicion coma a la parada davant las muralhas.

Pèire esperava dempuòi tant de temps aquela endevenguda que n'aguèt ges d'estonament. I aguèt pas de batalha. Los oficièrs reiaus e los magistrats atrobèron totas pòrtas dobèrtas. Pèire, per de camins qu'èra solet a conóisser, s'èra enanat dins los pendisses abartassits e inaccessibles, amb sos òmes. E, tombant se sap pas d'ont, que totes lo cresián retirat amont a Asprièiras en Roergue, i aguèt davant lo portal, bracejant e cridant, Cristòu, lo paire, lo faidit, qu'explicava que el i èra per pas res, qu'èra un gentilòme fidèl au rei e a la Santa Glèisa, e que lo castèl li èra estat raubat per son arlandièr de filh, e que se podia pas desroir coma aquò. Los magistrats prenguèron un èr entrepachat e mostravan sos pergamins. E sortiguèt, majestosa, en rauba de porpora esbarluganta, dòna Aisabèu, que brandissiá d'autres pergamins tant autentics amb de sagèls prestigioses que provavan mai clar que lo sorelh que lo castèl èra estat ipotecat per trenta mil liuras a son profièch a ela. Ela, barona Aisabèu d'Ièrla. Sos uòlhs beluguejavan de rebats que digús ausava pas agachar. E la segonda filha de Cristòu que mancava pas de polidiá tanpauc venia ela tanben s'esbramassar e dire que ela nimai i èra per pas res de tot, qu'èra la vicomtesa del Bòsc e que las botas de vin dins la cava dau castèl èran pas que sieunas e de son marit, e tanben pro d'autres causas dins lo castèl, e que adonc lo bon drech volia de tot segur que s'i toquèsse pas.

Los magistrats fronzissián las ussas. Se regardavan. De tot biais l'arrèste dau Parlament de Castras que devian complir èra clar e sens ges d'ambigüitat: caliá tombar las muralhas de Virsec e comolar los valats. Aisabèu, d'un èr auturós, lor virèt l'esquina e tornèt dintrar dins lo castèl. Laissant la pòrta dobèrta a brand. La veguèron pas mai.

Lo capitani, au cap d'un brieu, mentre tot lo mond demoravan palaficats, s'esbramassèt que dòna Aisabèu d'Ièrla èra decretada tant coma son marit de presa de còs, e que la caliá aladonc aconseguir e agantar. Los soldats s'i acorsèron, montèron e escalèron de pertot dins la granda bastida fortificada, mas Aisabèu i èra pas pus. Tres mametas assetadas sus una pòst que miravan la scèna risián de totes sos caissaus. Disián a la cantonada que la dòna d'Ièrla sabia lo camin de crotons misterioses que rejónhon d'immensas gorgas d'aiga sosterranas que dormisson jot lo lièch assecat de Virs, e que d'aquela Aisabèu ne son lo país vertadièr, vist que cadun sap qu'es una encantada.

E los obrièrs, dins la calor de la tantossada, se botèron a bèles còps de pau e de pic a desmantalhar las espessas muralhas. Tot Virsec èra devengut un nivòls de polsa. Los estatjants, silents, espiavan aquel abaunatge. E Cristòu de Montfaucon, drech sus sa cana, los uòlhs imoisses, la fàcia grimacejanta, agachava son gloriós castèl que se cambiava a bèles paucs en aclapadís. Per lo tresen còp de sa vida boleguiva lo vesia desmantalhar. E saique benlèu aqueste còp èra per sempre mai. Aquelas torres se quilharián pas pus en riba dau jaç assecat de Virs.

Amb Aisabèu, Pèire e la chorma dels fidèus s'èran estats rescondre als molins de la Fos e dins las baumas inexpugnablas dels cingles, ont sabían ben que digús non los poiriá anar campejar a de bòn. Verai, los soldats reiaus, en tornant de Virsec, èran passats un brieu a la Fos e i avián tombat per manèira de far quicòm un parelh de muralhas, e puòl s'èran enanats. E de segur amb lo prètz que tot aquò aviá costat a la noblesa cevenòla èra pas deman la velha que los tornarián veire passar per aquí amb de palas e de pics.

Pas pus lèu aguèron passat lo reviron dau camin ferrat que monta de la Fos sus Blandàs, la chorma sortiguèt de sas tutas e Pèire donèt d'ausida l'òrdre que se tornèsson far las muralhas. E aquò triguèt pas. Se botèron au trabalh en cantant a plena votz de cançons que sas paraulas desonèstas fasián sorire Pèire e Aisabèu. Pèire faguèt remarcar a sa molhèr que lor caliá pas delembrar qu'un bèu trentenat dels sieus, capturats lo mes passat au castèl de Molièiras, demoravan presonièrs. Se sabia qu'èran estats menats fins a Castras per i èstre jutjats. E saique riscavan bravament d'acabar sa vidassa un pròche matin sus la ròda o lo costèl.

- Te fagues pas de laguis, mon vesiat, aviá dich Aisabèu. Pren me mon anèl e garda lo preciosament. Me vau entrevar d'aquò.

E, laissant a Pèire son anèl encantat, èra montada dins la bauma muralhada, d'un pas rapid, aviá gaudit lo gorgarèl ont se rejonh lo rag de las aigas escondudas, e aviá cabussat dins l'uòlh grumejant de la Fos.

De qué s'èra passat enlai a Castras ? Un desenat de jorns puòl veguèron venir fresquets e alegrets los trenta companhs qu'èran estats en càrcer. Cossí èran estats desliurats ? L'afar fasiá de bruch long dels camins de la província, a la taula de las aubèrgas, quand se vojava de vin claret. Se disiá qu'un negre foleton, un quicòm que ges de dire pòt pas despintar, èra subran sortit dau riu e de la nuòch, desrompent totas las cadaulas, laissant aquí los gardaires mitat mòrts de paur. Per Pèire e los sieus, la natura d'aquel negre foleton eissit de la nuòch fasiá ges de dobte, n'imaginavan lo long còu de sèrp e las immensas alas batentas que congrèan d'auristres, e lo roge carboncle lusent au mièg dau front. Aquò marcava clar que, aligats d'una vibra de la aigas prigondas, riscavan pas res de la malícia dels umans. E que podían contunhar sa liura vida de raubatge e de ròia coma aperabans.

E als molins de la Fos se destapèt per far fèsta un barral de vin de Langlada raubat la velha a un mulatièr uganau qu'aviá agut l'idèa malastrosa de passar per aquí. E que, pareis, èra destinat a Claudi e Francés d'Arsàs que comptavan festejar au Vigan sa victòria definitiva sus los Montfaucons e l'abausonament dau castelàs de Virsec. La requista caranchona d'aquel vin famat siaguèt pasmens per la garganta de Montfaucon e dels sieus, e aiçò, de segur, decuplèt sa gaug. Fasiá bon viure aici desliures als molins de la Fos e dins la bauma muralhada.

E passèron mai las annadas. Lo sòmi de l'enclausiment se perlongava. Los companhs se carravan d'anar subran càser coma d'aucllasses sus los masatges uganands e los mulatièrs cargats de bona mangisca e de bevendas requistas qu'anavan per camins. E digús los anava pas pus secutar. Tornavan embriacs de vin de de violéncia, los uòlhs comols de vasts orizonts de lutz caussenarda. Aisabèu, als molins de la Fos, èra dins son agre. D'unas nuòchs, la vesian que se levava, ufanosa, l'uòlh raiant de lutz, e que davalava dins lo remòu de l'aiga per s'esfondre aitanlèu dins la gruma. E l'endeman, amb los prumièrs rais lindes de la primauba, èra tornarmai aquí. Lisa e solelhosa coma un sòmi. Los òmes n'avián l'alen copat. Pèire bèu primièr. Ne podí pas desvirar l'agach.

Pèire se dobtava ben que la justícia reiala, per vanelosa que semblèsse, s'èra pas aconsomida d'a fons. E que quauque jorn son arpa despiedatosa tombariá mai sus son copet per l'agairar. Mas au fons de sas combassas, dins sos recatadors inaccessible cap e tot, aquela idèa semblava estranha, irreal. Tota la vida se resclausiá dins los orizonts rocassoses, los cingles, lo bronzinament pesuc de l'aiga, e la carn ufanosa de l'escaluganta Aisabèu.

De fach, maudespiech de la destruccion dels castèls de Virsec, Molièiras e Lavaleta, e tanben dau desmantalhament de las fortificacions de Blandàs, Pèire e Aisabèu senhorejavan encara sus la baroniá d'Ièrla. Ni qu'aicesta siá desenant pas pus sieuna e que sos beneficis sián devolguts als Arsàs.

De verai, l'ainat d'Arsàs, Glaudi, novèl mèstre en títol de la baroniá, aviá atrobat l'estèc de tirar pro d'argent de l'ubac de las tèrras, aquí ont Montfaucon se sarrava pas tròp sovent. E aviá pogut antau armar la companhiá de chivau-leugièrs que lo rei n'i aviá autrejat lo govèrn. Aquel Glaudi inquietèt saique benlèu un brieu Pèire, mas s'aprenguèt lèu qu'èra defuntat enlai en Itàlia a las guèrras dau rei. Estranha mòrt aitanben. Es pas ges las armas a la mòrt qu'aquel oficièr d'elèit afeccionat dau cardinal Mazarin s'èra perit. Sembla pas de bon. Vaquí l'afar coma se contava. Glaudi se pausava a ras d'una font. A l'ora de la dormida, après un combat victoriós. E d'aquela font ne sortiguèt una gròssa sèrp negra que lo veguèt fissar. Una mena de sèrp que digús n'aviá pas vista la semblanta dins l'environada, e que tornèt dins l'aiga d'una bassacada propta en traguent un iscle esfraiós que restontiguèt dins tot lo canton.

L'ostau d'Arsàs tombèt adonc jot lo govèrn dau frairet, Francés, el tanben oficièr a las armadas dau rei. L'istòria nos ensenja qu'èra capitani de chivau-leugièrs au regiment de l'Estrada. El tanben passava sa vida luònh dels sèrres sauertoses e de las combassas de la baroniá d'Ièrla. S'apreniá que se cobrissiá de glòria dins tot aquelas guèrras que jamai se'n vesia pas la finida, en Catalonha, en Itàlia, e en Flandra. D'aquel bais, de segur, fasiá pas gaire d'ombra als Montfaucons. Montava pas jamai veire las roïnas de Lavit, ara emplidas d'arronzes e d'èrbas baujas, e ont èra demorat tot manit amb la maire e son fraire ainat. Amai se sapièt qu'en Flandras l'avián fach presonièr. I demorèt un brieu. E quora tornèt au Vigan en 1658, per s'esposar una jove ugananda de nòbla estraça que li disián Anna de Maïstre, s'installèt dins son polit castèl dau Pont d'Andon, au fons de la vau, forviant las aurassas e las sorelhadas caussenardas. E passavan las annadas. Montfaucon, oblidat ço sembla per lo mond, demorava lo rei de las combassas escalabrosas e dels planasses desconsolats, ont randolava amb los sieus, semblant a una volada dels corbatasses.

Aquel vèspre de la prima de 1659, dins la sala redonda dau molin de la Fos ont se fasián fàcia, la jove barona d'Ièrla amb sos uòlhs dels rebats d'aiga fonsa espiava pasmens lo plec socitós au front de son òme. Sentissiá que l'idèa de las enveirentas estenalhas qu'a bèles paucs quichavan de mai en mai estrech son

astrada l'estransinava de longa. La justícia, de segur, s'apreparava a lo tornar agantar per lo copet. E aquí seriá sagnós. Aisabèu se mainava que son Pèire perdiá dins aquela soscadissa lo baujum espectacular que l'aviá enamorada: ela, foliá dau rag de las aigas, aimava en Pèire de Montfaucon la furor conquistaira, aquel bolh rabiós dau sang jove que crida sempre batalha. Ont èra passat son Pèire? Son orgulh d'antan semblava abatelat amb aquel de las fièras muralhas dau castelàs de Virsec.

- T'afortisse ieu, venguèt Aisabèu, que tant que soi aquí amb tu digús non t'agantarà. Poiràn ennegresir a Tolosa, a Castras, a Montpelhièr o a París totes los pergamins que voldràn, i far signar las gents mai illustras e mai poderosas, aquò i cambiarà pas un fus. Te levaràn pas lo reinatge sus las tèrras d'Ièrla. Aitanben vese que te comborisses de mai en mai amòr a tot aqueles procèses e a tot aqueles edictes.

- E o fariás pas tu, a ma plaça? As vist coma an tombat nòstres castèls a Molièiras, a La Valeta e quitament a Virsec?

- Ieu soi una dòna d'aiga, per ieu de muralhas aquò's coma de rausets ras d'una font: aquò creis e descreis, e de los veire au sòu vòu pas jamai dire que sián abatuts per sempre. Sovent es tot lo rebors. Tus o jutjas en gentilòme. Per un gentilòme un castèl es una part de sa carn. La part peirenca de son sic. Per ieu nani. Pèiras, èrbas, aubralha, tot aquò s'abolega e se tremuda, en mudason sempitèrna. E soi ieu lo rag d'aquela mudason. Soi lo gisclar de las aigas prigondas qu'enrebalan tot e reviudan tot. Aiçò, saique, o sabes.

Pèire agachava los rebats d'aiga fonsa dins los uòlhs de sa molhèr. S'i alucava ara una estranha lutz. Conoissiá aquela lutz. Disiá pas res e laissava parlar la subrebèla, en la bevent dels uòlhs. Lo movement dau plec volunt de sas boquetas l'embelinava.

- Pòde faire quicòm mai per te levar tos laguis, mon vesiat. Aqueles edictes sauprai atrobar l'estec de los faire totes abolir. Seràn escafats per totjorn. E tornaràs per sempre mai dins tos dreches ancestrals. Arsàs e sos amics i poiràn pas res.

Lo fuòc dins los uòlhs d'Aisabèu d'Ièrla, dòna faidita de Virsec. Lo grand fuòc que tant lo conoissiá Pèire. Que, o sabiá, a las oras que se vei escandilhar, tot ven possible. E que de causas de pas creire, terrificantas tot còp, son a mand de se complir. Dins aquelas escasenças Pèire jamai pausava pas de question. Esperava que las causas s'endevenguèsson.

- Aqueste còp pasmens, contunhèt Aisabèu amb una inflexion enfachinaira dins sa doça votz, serà long. Me caudrà de temps. De setmanas, de meses. Me cau quitar un brieu lo país d'Ièrla. E te vau demandar un còp de mai que me quitèsses dau det l'anèl noviau que m'estaca a tu.

Pèire tremolèt una idèa en agantant entre sos dets l'anèl d'aur que foguejava de totas sas lusidas. Lo tirèt dau det de sa molhèr que li pausèt au front un poton. Aquel poton Pèire sabiá pas s'èra de glaç o de brasa. S'esperava a veire sa femna se tremudar en ufanosa e terrificanta sèrp aluda, mas demorèt dins son semblant de femna subrebèla. Se revirèt e sortiguèt dau molin. Encambèt lo bèrle dau surgent de la Fos ont l'aiga gisclava en grumejant, traguent son tarabast grandaràs. E desapareguèt dins la gruma.

Pèire demorava coma enclausit. Mirava aquel anèl tot foguejant de lusidas dancejairas que i donavan una mena de vida trebolanta. Pausèt tanben lo sieu e lo metèt amb aquel d'Aisabèu dins una pichona borsa que teniá dins son gilet. E demorèt longtemps a soscar. Aisabèu partida luònh enlai, aquò èra tota una part d'el que s'èra esvanida. E ne demorava un pauc desaviat e perdut. "Siái ton baujum", li aviá dich un jorn. Paraula bufalièira. E pasmens desmamat d'Aisabèu lo terrible baron d'Ièrla se sentissiá voidat de tot son vam batalhaire.

Anèt passejar per los camins esquius dels pendisses. Ne sabíá los mendres recantons. Sabíá gandar amb eles de cingles perduts dins los embaucos escurs que ribejan lo lièch assecat de Virs. Aquí que demòra au quite còr de l'estiu una doça fresquièira montada dau fons ombrat de la combassa. Èra son agre, e aquí digús non lo saupriá jamai venir campejar. Relevant, ço pensèt en risolejant un brieu, una fada. Mas per l'ora la sieuna s'èra enanada, luònh.

Passavan las setmanas. La calor e l'esbarlagement de la lutz, e lo bronzin encantat de l'aiga qu'avena a la Fos. Aveniá pas res. Barrièira li alestissiá dins lo membre redon dau molin de dinnars requistes. La mangisca lor èra pas jamai de manca. Tot èra coma aperabans. Los òmes de Pèire èran mèstres dau cause, dels combals, e dels camins. Emai d'aquesta passa anèsson pas pus gaire fins a las chanudas tèrras de l'ubac, detràs la comba d'Arre, ont ara los Arsàs assolidavan son govèrn.

Pèire demorava a soscar, e trevava los cingles en remenant sa soscadissa. Èra de verai una estranha astrada la sieuna. Una astrada de fuòc, li aviá dich un visatge aparegut un còp dins las flamas, saique en sòmi. Aitanben res èra mai vertadièr. Una astrada de fuòc. Anava e veníá en perpensant a aiçò. L'abséncia d'Aisabèu desrevelhava dins tot son cadavre una dolor pesuga, coma un crètge de jamai non garir.

Los memorialistas dau temps parlaràn de la beutat escaluganta d'aquela jove barona d'Ièrla que faguèt aladonc una aparicion remarcada a la cort de Loís Quatorze, dins las ultimas annadas dau govèrn dau cardinal de Mazarin. Lo jove rei, qu'èra, se sap, enamorat de totes las dònas polidas, l'espiava amb d'uòlhs que l'escandilhada de son agach enganava pas digús. Se pensava a la subrebèla Diana de Joanís de Castèublanc que cinc ans aperabans aviá dançat amb Sa majestat lo balèti de la Nuòch en i jogant lo ròtle remarcad d'Artemisa. E qu'en 1658 veusa de son primièr espòs lo marqués de Castelana defuntat a las gèrras dau rei, veníá de se tornar maridar amb un marqués de Ganges, cosin luònh dels Montfaucons. La cort s'apassionava per aquela nòva estèla subran casuda de la Cevena aurotja au bèu mitan de la porpora de París, ont èra a son aiseta coma un pèis dins l'aiga. Coma se i siaguèsse sempre estada. "Serà la novèla Artemisa", s'afortissiá dins los salons de las Preciosas. E tant coma la tan polida provençala a quala la comparavan, s'anonciava de segur coma una de las favoridas dau jove monarc. Amai benlèu la passava en polidiá.

E pasmens aquela nòva Artemisa de remarca lisèt amondaut coma un esliuç. Lugarnegèt au firmament de las bèlas dònas de la Cort pas que lo temps de quauques setmanas, pas gaire mai. Pro de temps pasmens per que la noblesa de son anar, l'escandilhada desavianta de son agach, embelinèsson d'a fons totes los mascles. De qué se passèt entre ela e lo rei? L'istòria ne ditz pas res. De femnas lo rei Loís n'aimèt tant. Çò que se sap es que lo jove monarc signèt un document de pas crèire. Que tota la noblesa uganada de la Cevena acapriciada dempuòi vint ans e mai a far condemnar los Montfaucons se n'atrobèt estabordida. "*La memòria de totes las accions publicas e particularas de quana mena que posquèsson èstre e que se compliguèron per amòr a las contèstas entre lodich de Montfaucon e los estatjants de las Cevenas demòran per sempre mai abolidas cap e tot, escantidas e aconsomidas ... volguent per aiçò que totes jutjaments e arrèstes, demòren revocats coma nuls*". Signat: Loís... La pluma dau rei, amont a París, escafava coma per miracle un mièg sègle de batèstas desprietadas. Montfaucon s'atrobava blanc coma nèu e la nòva Artemisa, dançant ufanosa coma un sorell au braç dau jove monarc, assaborava a bèl esprèssi son trionf...

Dau temps, Pèire, qu'encara sabiá pas que la quita pluma dau rei li tornava son innocéncia e lo gausiment de sas tèrras d'Ièrla en plena possession de dreches, trepava coma un singlar solitari las combassas escalabrosas e estèrlas de son país, ont los rius son secs e ont los passes tindan dins los còdols a la semblança d'una estranha musica.

E aquí se faguèt lo rescontre qu'o cambièt tot, un còp de mai. Lo rescontre, que, benlèu, sens o avoar, Montfaucon esperava.

Au reviron de la comba, dins lo grand silenci, l'esperava assetada sus un ròc la dòna dels rius assecats. Mai polida, mil còps mai polida, que dins totes sos remembres. Se penchenava amb son penche d'aur. L'espiava amb d'uòlhs a lo rendre baug d' enamorament.

- Te salude, Pèire de Montfaucon. Fai longtemps qu'aviái enveja de te rescontrar.

- Te tòrne ton bonjorn, nòbla encantada.

- Te languissiái, Pèire de Montfaucon. Ère ligada per mon dire, que t'esposariái pas se contunhaves la guèrra als Arsàs. Mas aquò me brigalhèt lo còr, de te virar l'esquina. Es tu que vòle.

- Mas sabes que soi maridat.

- O sabe amai. Amb una altra dòna d'aiga. Una felena de las gorgas escuras. La conoisce dempuòi totjorn. T'a bailat son anèl. Mas aquel anèl l'as pas pus, ço sembla. E de pas pus l'aver a ton det, aquel anèl de la vibra, aquò t'a tanben desmamat de ta marrida ràbia, de ton baujum mortal. Ara siás tal que t'aime, Pèire de Montfaucon, esposa me.

Pèire èra tot enrambalhat. Sabiá pas de qué respondre. L'agach enjulhaire de l'encantada li usclava totas las sentidas. Li semblava mil còps mai polida que la vibra dau pesquièr de la Fos qu'èra devenguda son esposa. Mas se rapelava l'èr d'irresistibla fòrça d'aicesta quora, cambiada en sèrp aluda, s'èra apoderada dau castèl de Virsec.

- Sabe çò que pensas, doç vesiat. Te dises que la vibra que t'a passat l'anèl au det es mai poderosa que ieu. Que ela es la fòrça dau rag de l'aiga e que ieu senhorege pas que sus tres degots d'aigueta dins la mofa au mitan dels ròcs assecats. E ben t'enganas mon òme. Aicí dins lo país d'Ièrla es la sequièira qu'o supèra tot, e soi ieu la sequièira. Dins mon poton de mager lutz tota font s'agota e s'atura, e demòra pas que la set coma una aigardent miraclosa. La set que vos enfusa lo reglet de sa saviesa mentre lo rag de l'aiga es baujum. Serai ta saviesa se m'esposas, Pèire de Montfaucon.

Montfaucon non respondiá res. L'encantada contunhava.

- Ara ai los anèls. Se los passam au det.

Teniá dins la man dos anèls d'aur esbrilhaudant tot semblants a aqueles que li aviá portats Aisabèu dins las Calm de Peirarinas.

- Baila me la man, Pèire de Montfaucon.

Pèire èra enclausit. Sa man se tendiguèt e l'encantada l'agentèt. E un fremin de voluptat escaluganta envasiguèt tot son cadavre. La dòna dels rius assecats prenguèt un anèl e lo i anava metre au det quora, dins un clacatge d'alas, immensa coma la nuòch, una granda sèrp aluda se pausèt dins lo riu e prenguèt la semblança de dòna Aisabèu d'Ièrla.

- Aqueste es mieune, fada fòla que siás. L'ai esposat dins la calm de Peirarinas.

- E li as usclat l'èime e as fach lo malur dau país d'Ièrla. Ieu li porgirai la saviesa e farai la prosperitat d'aquel terraire.
- Soi mai fòrta que tu, soi lo rag sobeiran de las aigas.
- Soi mai fòrta que tu, soi lo secum sens escapa que t'esbeurà tota, se me'n ven la fantasiá. E saique o sabes ben.
- Bòta, es çò qu'anam veire.

Pèire se retrobèt sol dins la sorelhada au fons de la comba. Mas compreniá que dins las venas misteriosas dau rocàs se perlongava una lucha despietadosa. Esperèt un brieu e puòì repreneguèt lo camin de la Fos.

Barrièira l'esperava a la pòrta dau molin.
- Sénher. Dòna Aisabèu es tornada.

Pèire diguèt pas res. Dintrèt e s'assetèt. Faguèt un signe de la man per de dire qu'i vogèsson de vin. Ne beguèt una glopada. E veguèt sus la taula lo pergamin asornat de sagèls precioses, signat Loís.

"La memòria de totas las accions publicas e particularas de quana mena que posquèsson èstre e que se compliguèron per amòr a las contèstas entre lodich de Montfaucou e los estatjants de las Cevenas demòran per sempre mai abolidas cap e tot, escantidas e aconsomidas ... volguent per aiçò que totes jutjaments e arrèstes, demòren revocats coma nuls".

Se prenguèt lo cap dins las mans e demorèt silent. La nuòch tombèt coma una cortina de teatre, l'enrebalant dins una sòm prigonda.

I aguèt tornarmai de jorns d'estranya espèra ont los companhs espiavan lo caratge socitós de Pèire que demorava encapelat dins son muditge pesuc. De qu'anava se passar ? Aisabèu èra pas pus aquí e Pèire demorava aici reguèrgue e silent e tot aquò marcava que quicòm de mai o de mens èra a mand d'avenir.

E la prumièira causa, inausida, increvable, se compliguèt. Aquò's Barrièira en bracejant coma un perdut que la venguèt cridar a Pèire.

- Sénher, sénher. La Fos... La Fos, nani, aquò se pòt pas...

Pèire se levèt. E çò que li semblèt estranh subran siaguèt aquel grand silenci. L'etèrne bronzin grèu e embelinaire de las aigas s'èra calat. Los molins de la Fos banhavan dins una espantosa abséncia de bruch. Espessa coma de muralhassas infinidas de cotonalha.

La Fos rajava pas pus. Èra aturada.

- S'es pas jamai vist fins ara. Jamai los aujòls an pas contat que parièira causa siá avenguda.

Pèire se teniá davant lo bèrle bastit. Mirava los ròcs cobèrts de mofa, encara tot relents d'aiga. Lo grand rag grumejant s'èra atarit.

Pèire s'imaginava jot lo ròc enlai, dins lo ventre dau sèrre dau Cèisse, la terribla batèsta entre las doas encantadas. La dau rag mèstre de las aigas e la de la sequièira dels aiganaissents agotats.

L'assecament de la Fos marcava saique benlèu un episòdi d'aquela lucha. Un episòdi ont Aisabèu d'Ièrla aviá per l'ora cridat seba. Ont èra la dòna d'Ièrla, la vibra de las aigas prigondassas ?

Montfaucon aguèt tot bèu just o temps de i soscar. Èran totes enrondats de soldats en armas. Baionetas brandidas sus sos pitres. Fusilhs cargats, a mand de racar la mòrt. Èran preses. Siaguèron menats davant Francés d'Arsàs, drech dins sos estrius sus un grand chival negre, en perruca e tricòrne enplumachat, dins son pus polit vestit d'oficièr.

- Siás pres aqueste còp, Montfaucon, li faguèt.

E d'un còp d'esperon faguèt virar son grand chival e lo laissèt aquí, au mitan de sos soldats que l'encadenèron e lo tirassèron long dels camins.

Pervenguts sus lo cause gandiguèron lo puòg de las Forcas. Aquí ont los Montfaucons avián costuma de supliciar sos justiciables. E Pèire deguèt assistir au castic dels sieus. Justícia siaguèt facha, dins las règlas, dels companhs de l'ancian baron d'Ièrla, escotelaire, incendiari, raubaire de femnas e de filhas. Un sergent legiguèt las senténcias. Totes èran condemnats a la mòrt sus las forcas. Se n'èra quilhat de desenats de novèlas, lo sèrre n'èra tot eiriçat. Pichona sèlva d'arbres nuses plantats per lo suplici.

Barrièira, Navaceleta, Pialador, Randon, Lo Pechaud, Combacalda, Lo Redon, lo Pechaud, l'Escarièr, Ivon, lo Masut... Èran totes arrengeirats aquí entre las baionetas, en camisa, descauces, clinant umilament la cara. Lops subran cambiats en anhelons. Davant los uòlhs de son senhor afeccionat que los espiava sens i poder far res, a de reng, passèron davant lo sergent que lor significava qu'èran condemnats a la mòrt. E un a cha un siaguèron estacats a la pòst e estranglats per los cordilhs. Pas un i escapèt. Sos cadavres enregdenats e bèfis se balancejavan jot lo grand cèl linde dau cause. Ja viravan los aucelasses a l'entorn d'aquel recampament de còsses privats de vida. Jamai i aviá pas agut tant de carn supliciada expausada als vents e a la feràmia sus lo puòg de las Forcas. Se n'executèt de centenats. Avián recampat tota la tropa, tota. Pèire los reconoissiá. Los èran estats culir dins los vilatges e las bòrias per los recampar aquí. Totes. Los fidèus e los que venián un còp o un autre. Los de Virsec, dau Camp d'Alton, dau Reganhàs, de Navacèla, de la Bauma Auriòl, de Ròcanosa, de l'Esperèla, de Blandàs, de Peirarinas, de Navàs, de la Rigaldariá, de Bes. Totes pendolavan aquí, los uòlhs dobèrts escarcalhats d'espavent, la cara grimacejanta. Ofèrts a la volada revolumaira dels corbatasses que s'entendiá ja coacar a bèl esprèssi. Lo cèl èra tan linde e tant esbarlugant que semblava escur. Èra una vision de fin dau mond. Los uòlhs de Monfaucon se n'emplissián. N'oblidava quasiment de se demandar de qu'anavan faire d'el. E pasmens la question, ponhenta coma un cotèl, li attraversèt tota la carn quora lo tirèron tornarmai per sas cadenas per lo rebalar en quicòm mai.

De fach, èra de bon comprene, Pèire de Monfaucon, ancian baron d'Ièrla, èra un gentilòme e podiá pas èstre supliciat antau. Lo parlament aviá previst per el un autre castic. Lo tirassèron longament long dels camins ferrats dau reiaume, de lègas e de lègas e encara de lègas, de non jamai finir. Fins a las ribas fangosas d'un grand flume que rotlava pesugament sas aigas jot un cèl grisàs. Èra a París. Digús li adreicèt pas la paraula. Lo davalèron dins un grand castelàs trist long d'escalièiras en viseta dins de cròtas que jamai se'n vesiá pas la finida, fins a un croton menut dins un recanton luònh de tot lum. E la clau faguèt un bruch esclèt e desagradós dins la sarralha e la pòrta espessa se barrèt sus lo mond dels vius, qu'èra desenant pas pus lo sieune.

E ara en càrcer dins la nuòch imoissa. Prison de la Conserjariá. Los Arsàs avián obtengut de Mazarin que la letra dau rei qu'abolissíá d'un impossible trach de pluma tota la culpabilitat dels Montfaucons siá anulada. Letra obtenguda d'un jove monarc tròp sensible a la polidiá feminina, en pagament saique de miradas abrasugadas amai benlèu de catimèlas rescodudas, tot lo mond o imaginava a bèl esprèssi. Aladonc aquela letra que Pèire aviá legida sus la taula dau molin de la Fos, fruch dels sortilègis requistes d'Aisabèu, existissíá pas pus. La man dau Mazarin èra passada per aquí. E Montfaucon èra culpable tornarmai. E son castic èra la prison aici, sus l'iscla de la ciutat, d'ara en avant, per l'eternitat benlèu. N'í auriá pas jamai pro de tot biais per li faire pagar totas sas malafachas. Dins un croton tot relent de l'imois de las aigas de Sèina, per li rosegat lo còs e l'èime, a bèles paucs, sens cap de tèrme. Tan luònh de sas combassas secarosas e de sos planestèls penchenats per las auras.

Dins l'escur croton doçament la nuòch quitava d'èstre lo desèrt de las sentidas e s'empobolava de parpantèls de lutz e d'estranhas bruchors. Tot aquò congregat saique per son sicap veuse de tot image vesedor e de tot bruch. Sos uòlhs dins l'escuresina absoluta rebastissíán tot un mond de visions. E lo bruch de las gotas d'aiga que gotejavan dau plafon tindava coma un paraulís melodiós. E aquel paraulís èra lo lengatge de las encantadas. Reconoissíá las votz. Aisabèu e la dòna dels rius assecats parlavan de sa contèsta. Pèire compreníá pas tot d'aquel lengatge tindarel. E pasmens a bèles paucs aquel fin paraulís li veníá mai familiar.

- L'aimam totas doas, disiá la dòna dels rius assecats. Es ieu primièira que li aviái prepausat lo noviatge encantat. Mas tus passères abans e mon vesiat siaguèt tieune, quinze ans de temps. E ara viran las endevenenças. E t'escapa.

- Bòta, mas d'en primièr, fasiá Aisabèu, lo poiriam pas sortir d'aquí? M'estransine de lo veire embarrat coma aquò dins aquel traucàs. Mas se t'opausas a cadun de mos sortilègis capitarai pas jamai de faire res per el. Laisse me far e te lo farai tornar sortir. Ai l'estèc per aquò, o sables.

- - Amai. Per que me lo tornèsses raubar, sacramanda que siás. Creses que te conoisce pas ieu. Pèire me poguèt pas esperar nòu jorns de temps aquel estiu de 1646. E ben ara es nòu ans que me deurà esperar. Dins l'imois e la rosegadura d'aquel croton.

- - Çò que podèm far es de lo mantèner saue e galhard maudespiech dels miasmes de l'èr, de la ratunha e de la manjança.

- - Ieu, faguèt la dòna dels rius assecats, pòde far que sa càrcer siá la mai seca de tota aquela prison. I estarà melhor, sens arrapar ges de malautiás.

Se perlonguèron aquelas nòu annadas a la semblança d'un mausòmi pastós e inacabable. Dins l'immobilitat, l'escuresina e lo silenci, breçats per aquelas discutidas amb lo mond encantat. Melodiosas e sempre parièiras. Siaguèt long coma una eternitat e brèu coma un esluç. E un bèu jorn l'espessa pòrta siaguèt estrementida, la gròssa clau craïnèt dins la sarralha, traguent un bruch espectacular au fons d'aquel potz sens fons de silenci. E un calelh esbleugiguèt Montfaucon. Una votz amistosa. Èra lo prince de Conti el meteis qu'èra davalat fins a aquel croton desconsolat per li venir quichar la man.

- Sètz liure, monsur. E retablit dins vòstres dreches d'antan. Tot lo passat es escafet. E sètz pas solament ara baron d'Ièrla, ara sètz tanben marquès de Virsec. Benvenguda a la lutz, mon amic, benvenguda au país dels vius.

Montfaucon esbleugit per la calelha, recaçava aquela nòva inesperada sens tròp comprene. Bretonegèt quicòm per dire mercé mas sas paraulas se calhavan dins sa boca.

Lo faguèron dinnar, lo tornèron vestir d'un biais convenient per son novèl estat de marquès. Li expliquèron cossí lo cardinal de Mazarin èra defuntat pas gaire de temps après sa mesa en càrcer.

E que lo rei Loís, dempuòi, aviá pas quitat d'assolidar son poder per venir a de bòn lo sol mèstre dau reiaume. Emai li aviá caugut batalhar bravament. Aquò aviá pres d'annadas. Mas ara una consequéncia vesedoira d'aquò èra que a bèles paucs la fortuna virava per tota aquela noblesa ugananda que dempuòi un sègle aviá agut tant d'influéncia dins lo reiaume. Turenne, el meteís, lo grand Turenne, veniá de se convertir e èra vengut catolic, convencit per l'avèsque de Meaux, lo famós monsur de Bossuet. L'edicte de tolerància de Nantas èra estat relegit menimosament e interpretat d'un novèl biais. Ara s'aplicava dins un sentit restrictiu, e se demolissiá de pertot los temples protestants levats après 1598. Arsàs subran perdiá tota influéncia a la cort e las quauques familhas nòblas demoradas catolicas en país uganand, coma los Montfaucons, tornavan mai que mai en favor. Qu'aguèsson raubat e massacrat de mond un còp èra i fasiá pas res. Representavan lo barri de la fidelitat dins los auvaris. Èran los pilars segurs de la Corona. Èran en favor dins lo còr dau rei.

E lo prince de Contí, de verai, que s'endeveniá dins aquela pontannada èstre governaire de la província de Lengadòc, aviá rebut a Pesenàs la visita d'una subrebèla marqueseta davalada tot drech de las combassas de la luònhta Cevena, blonda coma un sòmi dau matin, que l'aviá enjulhat cap e tot amb son parlar ensucrat e sas miradas, e li aviá assenhalat qu'un nòble cevenòu s'aganissiá dempuòi nòu ans au fons de quauque croton escur de la Conserjariá. Un nòble que sa fidelitat au rei e a la glèisa èra d'aitant mai segura que s'endeveniá èstre lo sol catolic de tota la noblesa cevenòla, o quasi.

E Pèire aviá retrobat la lutz dau jorn, sas tèrras d'Ièrla subran erigidas en marquesat, e l'amor miraclos d'una encantada. Anna Jacmeta, qu'èra estada dins un autre temps la dòna dels rius assecats, e que l'aviá esposat dins la glèisa de Virsec dins lo tindar inacabable de las campanas que restontiguèron d'oras entièiras, dins lo larg combal desprovesit d'aiga ont Virenca e Virs jónhon sos jaces. Jaces de còdols lusents e liscs coma de belòrias jot lo grand sorelh. Avian escambiat d'anèls d'aur e aqueles d'aquí avian pas res de subrenatural. Èran marit e femna. Marqués e marquesa de Virsec.

Lo castelàs de Virsec, aclapadís envasit per los arronzes, nisau de lesèrts e de sèrps, èra estat una dura fortalesa dels atges guerriers, mantun còp assetjada, desroïda e rebastida. Aqueles temps èran avalits amb lo reinatge d'Anna Jacmeta. Pèire aguèt l'idèa, murmurejada saique a son aurelha per sa nòvia, qu'ara ne caliá far quicòm de diferent cap e tot, una aimabla gentilomièira faròta e ont la vida seriá agradosa e doça. S'afanèron a lo rebastir a la mòda dels temps novèls. E los corredors resconduts que dins las cavas menavan a de lindas gorgas d'aiga sens cap de fons, país de l'antica vibra que s'èra endevenguda un còp èra senhoessa de Virsec e barona d'Ièrla, siaguèron menimosament aclapats e tapats amòr que se'n perdiguèsse fins au remembre. E Virsec, fortalesa antan bastida sus lo secrèt de las aigas escondudas, s'atrobèt desenant èstre una estranha ciutat sens aiga. Las femnas de l'endrech, en seguit, negrevestidas, partissián amb son orjòu sus la tèsta per anar posar son aiga au reviron de la comba, jot lo quartièr que se ditz de la Vòuta, ont dos poses bastits, prigonds que non sai, tenon d'aiga tot l'an.

Luònha aval l'aiga surgenta a la Fos, ras dels dos molins que sas duras mòlas butadas per lo rag de l'aiga sosterrana jamai non s'arrèstan de virar, porgiguent de farina en abonde a tot lo país. Dins l'embauç qu'ombreja los molins se vei una nauta bauma muralhada que s'enfonza jot lo cause e Pèire se ramenta de i aver viscut pro de temps dins una altra vida. Mas aiçò's un paratge que desagrada majament a Anna-Jacmeta que s'enferonís quand son òme ne ditz tan solament lo nom. Ela, aima d'anar passejar vanelosament dins las codolièiras dels lièches assecats de Virs e de Virenca, o sus lo pendís plantat de baucas dau ròc dau Cèisse. Aquí ont la lutz de l'estiu fai sempre de balètis estranhs dins l'enflambament de las matinadas.

En fàcia, en auborant lo cap, òm vei sus lo cause un sèrre arredonit que Pèire aima pas gaire espiar. Lo Puòg de las Forcas. Se rapèla de i aver vist dins una mena de sòmi òrre e impossible de centenats de còsses d'amics sieus segotits per las espèrras, estranglats per de còrdas. N' i aviá tant qu'òm se seriá creseguts dins una mena de sèlva. Una vision de baujum. E pasmens ara tot èra suau ailamont, pas que de baucas penchenadas per los vents e de magres boisses, e d'aquí d'alai un tropèl gardat per un pastrilhon escarrabilhat e son chin.

Atanben, d'unas nuòchs, au lindau de la sòm, Pèire ausís, fòrça bas jot las fundamentas dau castèl, d'estrans clacatges d'alas e de gorgolhs d'aiga que clantisson jot de vòutas oblidadas. E li ven lo sòmi escalugant de l'uòlh de la Fos, enlai, asondat per un rai blancàs de luna, amb una siloeta linja e ufanosa de femna que s'enaira au mitan de la gruma, perlongant un long cadavre plegadís de sèrp. A son front lusís una carbonèla roginosa. E adés ausís una votz enjulkaira coma mèu de bresca que li marmussa : « siái ton baujum ». A aquel moment Anna-Jacmeta aconsomida se revira e lo quicha mai estrech dins sos braces perfumats. E li ditz coma una sublima caranchona : « Siái ta saviesa ». E lo marquès de Virsec, oblidant tot, se nega còs e anma dins una abraçada encantadissa. La clartat de la luna banha la cambra a l'estança dau novèl castèl de Virsec.

E defòra es lo país d'Ièrla, asondat per una immesurable patz. Las nuòchs i son pasiblas e serenas, las sorelhadas i son pas que suauda delícia. Lo vent i canta dins la bruèlha de solòmis enjulkaires. E los blats, au dire dels vièlhs, an pas jamai agut portat de recòrdas tan drudas.

(Agost de 2006- Març de 2008, Virsec, Montpelhièr, Solièiras, Bruxelles)

Jean-Frédéric Brun